

Kismetse olur, olmazsa büyü yaptırırız!

Kismetinizi mi kapalı? Sevgiliniz mi terk etti? Yoksa aldatıldığınızı mı düşünüyorsunuz? Merak etmeyin, internette hepsinin çözümü var. Kısa bir araştırma ile 'kesin sonuç garantili' pek çok "hoca"ya ulaşabilirsiniz. Yorumlarda sık sık karşınıza 'Allah razı olsun hocam' diyenler çıkacak..

BUSE ÖZBEY 2. sayfada

'Her gün aşura her yer Kербela'

İstanbul'da kendi kendilerine yettikleri bir mahalle kuran Caferiler "Her yer Kербela, her gün Aşura" diyerek davalarını her daim kendilerine hatırlatıyor. Tamamı cemaatin desteğiyle yapılan ve diyanete bağlı olmayan camileri, aynı zamanda tüm mahalle halkının sosyalleşme alanı.

EGE VURAL HÜKÜMDAR 12. sayfada

Süper Lig alarm veriyor

Trendyol Süper Lig takımları, uzun zamandır ciddi ekonomik zorluklarla karşı karşıya. Yüksek enflasyonla önemli gelir kayıplarına uğrayan futbol kulüpleri, borç batağı altında. Havuz gelirlerinin kurdan etkilenmesi de gelir-gider dengesini ve rekabeti ortadan kaldırdı.

UYGAR ULUSAN 16. sayfada

gazeteMUSA

EKİM 2024 Sayı 6

Gençlik evde kaldı!

►Türkiye'deki her dört gençten biri "ev geni." Yani ne eğitimde ne de istihdamda. Üstelik bunu Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) söylüyor. TÜİK, 15-34 yaş arası genç olarak kabul ediyor. Türkiye'de bu yaş aralığında 24 milyon 318 bin kişi var ve yüzde 26'sı (6 milyon 240 bin) ne eğitim alıyor de ne çalışıyor.

►2023 verilerine göre, genç nüfusun yüzde 79,7'si okuyamaz olmayanlar. Veriler bize Türkiye'de yaklaşık 5 milyon gencin okuma yazma bilmediğini söylüyor. İşsiz gençlerin yüzde 27,5'i ise üniversite mezunu. Üçüncü sırada yüzde 25,4 ile meslek veya teknik lise mezunları var. Son sıraya ise yüzde 17,1 ile lise altı eğitimliler yerleşti.

►Genç işsizliğine cinsiyete göre baktığında, kadınların erkeklere oranla işgücüne daha az katıldığı görülüyor. Ne eğitimde ne istihdamda olan genç kadınların oranı aynı araştırmaya göre, yüzde 29,8. Bu oran, her üç genç kadından biri demek.

CENGİZ ANIL BÖLÜKBAŞ 8. sayfada

KUMAR BAĞIMLILARI ANLATIYOR

'Uçurumun kenarındayım'

►Türkiye'de kumarhane açılması yasak. Ancak teknoloji kumarhaneleri evlerden okullara kadar her yere taşımış durumda. Bağımlılık da buna bağlı olarak yükseliyor. Özellikle gençlerde bağımlılık hızla artıyor. Bağımlı gençlerden biri yaşadıklarını, "uçurumun kenarındayım" diye anlattı.

HARUN ERÖZBAĞ 5. sayfada

İZMİR'DE TARTIŞMA BÜYÜYOR

Ya altın madeni ya baraj

►İzmir'de 40 yıl önce planlanan Çamlı Barajı'na ilk ÇED raporunun hazırlandığı tarihten 16 yıl sonra onay çıktı. Ancak Tüpraç Metal Madencilik şirketine ait altın madeni ocağı Çamlı Barajı'nın koruma alanında kalıyor.

►Yapımı sürekli ertelenen Çevre Bakanlığı'nın nihai ÇED raporu tartışmaları boyutlandırdı. Bölgede bir yandan altın madenciliği faaliyeti de sürüyor. Bu faaliyet sürerken barajın yapılıp yapılmayacağı belirsizliğini koruyor.

SERCAN ENGEREK 14. sayfada

BOTOKS TURİZMİ

Bingöl'de Paris ışığına yoğun ilgi

►Estetik işlemlere Bingöl'de talep büyük. Yakın zamana kadar plastik cerrah bulunmayan kente artık yoğun talep üzerine çevre illerden cerrah geliyor. 'Paris ışığı' kadınların arzu nesnesi. Şehrin güzellik standardını belirleyen ise "Hakkı Abi".

ZEYNEP AKAT 6. sayfada

4 milyon sokak köpeği ölüm tehdidi altında

'Hayvanları Koruma Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun' yasalaşınca, yaklaşık 4 milyon köpek ve milyonlarca kedi açık hedef haline geldi. Türkiye'nin dört bir yanından katledilen sokak hayvanlarının görüntüleri yağmaya başladı. Hayvanlara Adalet Derneği'nden Hülya Yalçın, "20 yıl boyunca bakımevi açamamış yerel yönetimler iki günde açamayacağına ve 'köpekleri toplayın' baskısı yapılacağına göre sonuç açık" dedi. Yasa, hayvanlara su ve yiyecek veren, onlara sağlık yardımı yapanları da 'kanun koruması dışında' bıraktı.

ÖZLEM ATEŞ'in haberi 3. sayfada

İklim değişikliği cezaevlerini de vurdu

CİSST Savunuculuk Koordinatörü Berivan Emine Korkut, hapisanelerde yaşanan kapasite sorunları ve sıcak havanın birleşmesinin özellikle hasta ve yaşlı mahpuslar için büyük bir tehdit oluşturduğunu belirtiyor. Koşullar nedeniyle geçtiğimiz yaz, sıcak hava, birçok mahkumun sağlık durumunun kötüleşmesine yol açtı.

ESRA VARHAN'ın haberi 10. sayfada

Eski Beyoğlu'ndan kalan son sokak: Küçük Bayram

Uzun yıllar trans kadınlara, göçmenlere, işçilere ve yoksullara ev sahipliği yapan Beyoğlu, artık farklı kimlikleri altında toplayan şemsiye olma özelliğini kaybediyor. Soylulaştırma projeleri, ilk önce trans kadınları yerinden ediyor.

MENEKŞE ECE DENİZ'in haberi 15. sayfada

DEQ
Kaybolmaya yüz tutan gelenek

Deq, özellikle kadınların tercih ettiği, anne sütü ve gaz lambası isisi ile yapılan kadim bir gelenek. Fatma Temelli, Diyarbakır'daki atölyesinde bu kültürü yaşatmaya çalışıyor: "Köyümde deq taşıyan 4-5 kadın var. Tekniğini onlardan öğrendim. Belki binlerce kişiye deq yaptım, böylece motifler unutulmayacak"

CEREN BALA TEKE 7. sayfada

-YAŞAM-

KISMETSE OLUR OLMAZSA BÜYÜ YAPTIRIRIZ

Kaygılı mısınız? Kısmetiniz mi kapalı? Sevgiliniz terk mi etti? Yoksa aldatıldığınızı mı düşünüyorsunuz? Kayınvalideniz ile iyi anlaşamıyorsunuz? Merak etmeyin, internette hepsinin çözümü var. Hem de sonuç garantili!

BUSE ÖZBEY

İnternette kısa bir araştırma ile 'kesin sonuç garantili' pek çok "hoca"nın sitesine ulaşabilirsiniz. Bu sitelerden, büyü yaptırılanların yorumlarını okuyarak, doğru hocayı bulabilirsiniz, tabii ulaşabilirsiniz... Sitede, kısmet açtırmaktan geri döndürmeye, soğutmadan bolluk berekete kadar büyü örnekleri var ve insanlar büyülerden ne kadar memnun olduklarını yazmış. 'İyi ki hocamla karşılaşmışım', 'Allah razı olsun hocam' yorumları en çok karşımıza çıkanlardan.

Araştırdığınız hoca size uzak diye üzülmeğin çünkü hocalar yurt dışında yaşayanların bu hizmetten mahrum kalmaması için malzemeleri sağlam bir şekilde paketlenerek kargoya veriyor. Ardından büyüünün nasıl yapılacağına dair talimatları müşteriye anlatıyor. Süre garantisi de veren hocalar, tahminleri tutmazsa parayı iade edeceklerini de söylüyor. Ben de kesin sonuç garantili büyü yaptığını söyleyen ancak internette haklarında oldukça olumsuz yorum yazılan 3 hocayla iletişime geçmeye çalıştım ancak yoğunluktan olsa gerek, cevap vermediler. Ne de olsa, meyve veren ağaç taşlanır.

Sosyal medya platformlarını da kullanarak hizmet veren birçok hesap var. Müşteriler yapılan büyüler -daha çok 'işlem' demeyi tercih ediyorlar- gerçekleşene kadar hoca ile iletişimde kalıyorlar. Beklenen sonuç alındığında da işlemin nasıl ve ne kadar sürede sonuçlandığına dair hocaya mesaj atıyorlar.. Hocalar da bu konuşmaları sosyal medya hesaplarında paylaşarak, güvene dayalı ilişkiler kuruyor. İşte, büyücülüğün 'online' hali....

Ayrıca, 'Şikayetvar' sitesinde, hangi hocaların güvenilir ve dolandırıcı olduğuna ilişkin yüzlerce yorum yer alıyor. Kadımlar Kulübü sitesinde yapılan ankete göre, en memnun kalınan hoca kategorisinde ilk sıralarda yer alanlara da güvenebilirmişsiniz!

En çok aşk büyülerini yaptırılıyor

Gelelim en çok hangi büyülerin yaptırıldığına ve fiyatlarına... En çok aşk büyülerini yaptırılıyor. Bunlar mum, bağlama ve kavuşma büyüleridir. Sevgiliniz sizi terk mi etti? Tek taraflı bir sevgi mi söz konusu? Bunların çözümü olarak görülen bu büyülerini yaptırıldığında, en az 10 gün içinde karşındaki kişi size 'kul köle' oluyormuş. Ancak sabırlı olmalısınız, yapılan büyüün etkisini göstermesi 40 gün alabiliyormuş... Aşk büyülerinin ortalama fiyatı 3 bin lira. Bu fiyatın yüksek olduğunu düşünüyorsanız, üzülmeyin. Jale Deniz'in 'Büyü Hazinesi', 'Büyü Rehberi', 'Büyü Tarifleri' kitaplarından birini alarak -kitaplarda yazılına göre- hiçbir yardım almadan istediğiniz büyülerini kendiniz yapabilirsiniz, üstelik daha uygun fiyata!

Mübarek günlerde yüzde 50 indirim

İkinci sırada papaz büyüsü geliyor. Bir kişiden nefret ediyorsunuz ve o kişinin hayatının tepetaklak olmasını mı istiyorsunuz? Bu büyüyle sevdiğiniz veya sevmediğiniz bir kişinin hayatını kontrol edebilirsiniz. Etkisi, şirket batırmaktan ilişkiyi bozmaya kadar geniş bir yelpazeye sahipmiş. 'Kötü' olarak nitelendirilen bu büyüün başlangıç etkileri kötü şans, psikolojik rahatsızlıklar ve ani gelişen sağlık sorunları olabiliyormuş ayrıca bu işlem için büyü yapılacak kişinin kişisel eşyasına ihtiyaç duyuluyormuş ve bu yüzden çok tehlikeliymiş. Kendinize böyle bir büyü yapıp yapılmadığını ya da size bir şeylerin musallat olup olmadığını bir falcı aracılığıyla öğrenebilirmişsiniz. Doktora gitmek yerine uzman hoca veya büyücüye giderseniz size çeşitli dualar okuyarak veya tılsım, muska hazırlayarak üzerinizdeki büyüyü bozabiliyormuş. Bu büyüün fiyatı ise ortalama 10 bin lira. Ancak 'mübarek'günlerden birine denk gelerseniz, bazı hayırsever hocalar fiyatlara yüzde 50 indirim uyguluyormuş.

Büyüler İslam'a uygun

Büyü bozma işlemi de üçüncü sırada yer alıyor. Size büyü yaptırıldığını anlamamız pek mümkün değilmiş ama bunu fark edip sizi uyarınlara dikkate almalıydıydınız. Bunu anlamamızın yolu da elbette size en yakın hocaya başvurmak... Hocalar işlemlerin İslam'a uygun yapıldığının garantisini de veriyor. Hayatınız yolunda gitmiyor diye üzülmeğin, her şeyin bir çaresi var... Kısmetse olur, olmazsa da büyü yaptırırız!

Sokak Hayvanlarını Koruma Kanunu ile 4 milyon köpeğin hayatı risk altında

ÖZLEM ATEŞ AKSOY

Sokak hayvanlarının “uyutulmasını” de içeren 17 maddelik ‘Hayvanları Koruma Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un yürürlüğe girmesiyle, bu konudaki tartışmalar boyutlandı. Hayvanlar, yasaya uyulmaksızın öldürülmeye başlandı. Sokak hayvanların kaderi, eleştirilen yasanın eksiksiz uygulanmasına ve belediyelerin tavrına bağlı...

Kanun teklifi, tansiyonun mütemadiyen yükseldiği TBMM Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu’ndaki görüşmelerin sonunda AKP ve MHP’li komisyon üyesi milletvekillerinin oylarıyla kabul edildi. Teklif, TBMM Genel Kurulu’ndan da geçmesinin ardından üç gün içinde yürürlüğe girdi. Kanunda, köpeklerin barınaklara alınması ve burada bakılması, içlerinden sadece saldırgan olanların uyutulması öngörülüyor. Fakat sokaklardaki 4 milyona yakın köpeğin, toplamda sadece 105 bin hayvan kapasiteli barınaklarda nasıl yaşatılacağı akıllarda soru işareti bırakıyor. Belediyelerin 4 yıl içinde belirlenen bütçeyi ayırarak bu barınakları yapması şartı koşulsa da yasa değişikliği ardından gelen toplu köpek ölümleri, “Barınaklara sığamayacak olan köpek popülasyonu, öldürülerek azaltılmaya mı çalışılıyor?” sorusunu akıllara getiriyor.

Sokakta yaşayan hayvanlar hakkındaki düzenleme, ana akımda uzun süredir kendine yer bulan “saldırgan sokak köpekleri” gündeminin doyuma ulaşmasının ardından yerel seçimin ardından mevcut yasanın yetersiz olduğu savıyla ve Cumhurbaşkanı ve AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın talimatıyla geldi. AKP Grup Başkanvekili Bahadır Yenişehirlioğlu yasa teklifinin hazırlanması için görevlendirildi. TBMM AKP Grup Başkanı Abdullah Güler’in teklif henüz komisyona sunulmadan “30 gün gibi bir süre işletilecek şayet farklı bir gelişme olmazsa bu hayvanların uyutulması gerekiyor, bütün dünya örnekleri bu şekilde” açıklamasını yaptı.

Hayvanlar için yeni bir yasa hazırlığının gündeme geldiği andan itibaren hayvan hakları savunucuları bildirimler yayınladı, imza kampanyaları başlattı, Teklifin yasalaşma sürecinde barolar, sivil toplum kuruluşları (STK) ve veterinerler, sokaktaki hayvan popülasyonunun yoğunlaşmasının “Yakala-kısırlaştır-yerine bırak” yöntemine riayet edilmemesi olduğunu tekrar tekrar dile getirdi.

Yasa görüşmeleri 42 saat sürdü

Komisyonadaki görüşmelere birçok STK temsilcisi alınmazken İyi Parti İzmir Milletvekili Ümit Özlele, evcil hayvan satışı yapanların görüşmelere katıldığını söyledi. Görüşmenin ilk gününde, sokakta yaşayan bir köpektan kaçarken kamyonun altında kalarak hayatını kaybeden 10 yaşındaki Mahra Melin Pınar’ın annesi Derya Pınar, muhalefet sıralarına çocuğunun ayakkabısını fırlattı. 18 Temmuz’da başlayan görüşmeler, tartışmalar ve kavgalar üzerine 22 Temmuz’a ertelendi. Görüşmelerin ikinci gününde, komisyon toplantı salonuna giden koridordaki televizyon kaldırıldı. Komisyon Başkanı Vahit Kirişçi, konuyla ilgili yaptığı açıklamada televizyonun bozuk olması sebebiyle kaldırıldığını, komisyon tartışmalarını izleyen bazı sivil toplum örgütleri tarafından televizyona zarar verildiğini öne sürdü.

Sokaklarda yaşayan 4 milyona yakın köpeği ilgilendiren teklifin görüşmeleri, TBMM Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu’nda 3 gün boyunca toplamda 42 saat sürdü. Muhalefet ve iktidar milletvekilleri arasındaki tartışmaların hiç dinmediği komisyon görüşmelerinin ardından yasa teklifi, TBMM Genel Kurulu’na geldi. Teklif, Erdoğan’ın da tepki gösterdiği, komisyon görüşmelerinde yaşanan tartışmaların ardından hayvan hakları savunucuları ve

STK’ların olası protestolarını önlemek için Meclis’teki ziyaretçi yasağı sürerken başladı.

17 maddelik ‘160 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’, Genel Kurul’da iki gün boyunca, toplamda 28 saat süren görüşmelerin ardından AKP ve MHP oylarıyla yasalaştı. Teklif, 224 ‘Hayır’ oyuyla karşılık 273 ‘Evet’ oyuyla sabaha karşı kabul edildi.

30 Temmuz’da genel kurulda yasalaşan ve iki gün gibi kısa bir sürenin ardından Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 17 maddelik kanunu, Hayvanlara Adalet derneği Yönetim Kurulu Başkanı ve avukat Hülya Yalçın, MLSA için yorumladı.

her şeyi yapabiliriz” diye düşündüğünü söyleyen Yalçın, hayvana işkence ve kötü muamelenin hala suç olduğuna ve cezalandırılacağına dikkat çekti.

“Yerel yönetimin hayvanı yaşadığı yerden, kısırlaştırma, aşılama ve gerekiyorsa rehabilite işleminden sonra yine yaşadığı ortama bırakılmasını sağlayan en temel koruma maddesi 6. maddeydi” diyen Yalçın, “Sözde birileri bu yüzlerce hayvanı ‘sahipleninceye kadar’ köpekler o ölüm yuvası, hastalık ve işkencehane yeri olan barınaklarda tutulacaklar. Görev yapmayan belediyeler yüzünden kontrol edilemeyen sayı nedeniyle hayvanların ‘öldürülerek yok edilmesi’ çare gibi görüldü” dedi.

Yasadaki değişikliklerle “Hayvanlara bakan ya da

‘Can dostlara’ ölüm tehdidi

20 yıldır uygulamada olan 5199 Sayılı Kanun’un koruma sağlayan, öldürmeye engel olan tüm hükümlerinin yasadaki son değişiklikle birlikte yok edildiğini söyleyen Yalçın, “5199 Sayılı Kanun’un birinci maddesindeki ‘Bu Kanunun amacı hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır’ cümlesine, ‘İnsan, hayvan ve çevre sağlığı gözetilmek kaydıyla...’ ifadesi eklenerek insan faktörünü ve insan beyanını öncelikli hale getirmiştir. Oysa hayvan koruyan bir kanunda zaten hayvanın korunması gereken asıl unsur ‘insan’dır. Bir hayvan koruma kanununda sürekli insan, çevre vesaire öne çıkarılır, köpekler tıbbi gerekçeler yanında yasal olarak da gerekçe aranmadan öldürülebilir şekilde beliren faaliyet, artık koruma değil yok etme demek” dedi.

‘Sahiplenilmemiş tüm hayvanlar’

Veri tabanı oluşturularak tüm hayvanların “sahipli ve sahipsiz” olarak kayıt altına alınmasının temelinde sahiplenilmiş hayvanlar dışındakilerin tamamen elimine edilmesi olduğunu söyleyen Yalçın, 2021 düzenlemesinde yer alan sahipli-sahipsiz ayrımına gidilmeden tüm hayvanlara karşı kötü muamelenin cezalandırılacağı hükmünün de bu şekilde yok edildiğini ifade etti. Yalçın, “Böylece kendi tanımlarına göre sahipsiz kalan hayvanların her türlü tasarrufa açık hale gelmesine sebep olan bir metin yasalaştı” diye konuştu. Yasada yapılan değişikliklerle insanların bir kısmının, “Yasa çıktı, hayvanlara

bakmak’ ibaresi bile kaldırılacak kadar ileri gidildi” diyen Yalçın, “Sokağına bir kap su koyan, hayvanı bulunduğu yerde besleyen insanlar, kanun önünde ‘suçlu’ duruma düşürüldü” ifadelerini kullandı. Yalçın, konuşmasının devamında şunları söyledi:

“Bakımevi kurularak bakılacaktır ibaresi de havada ve muğlak. 20 yıl boyunca bakımevi açamamış yönetimler iki günde açamayacağına ve ‘köpekleri toplayın’ baskısı yapılacağına göre sonuç açık. ‘Topla da yok edersen de et’ demektir bu. ‘Yerin yoksa bile topla’ demek net olarak budur.

Tüm belediyelere 31 Aralık 2028 tarihine kadar mutlaka barınak yapmaları konusunda süre verilmiş ancak ‘toplamlar’ için hemen denilmiştir. Fiili imkansızlık zaten buna izin vermiyor. Burada büyük bir mantık hatası var ya da aslında istenen bu. ‘Topla, barınağa götür, öldür, göm, boşalt, yeneden topla, iş yapar görün’ ile dehşetin boyutları sandığımızdan büyük.

Özellikle ‘sahiplendirme’ üzerinde bu kadar durulması da bir öngörü olarak belirtmeliyim ki, hayvan sahiplenene getirilecek ek bir mali yükümlülük olacağına habercisi. Sosyal olarak hayvan besleyenlere karşı gelişmiş kötücül refleksin bir yansıması da kanuni olarak ‘Hayvan bakıyorsan karşılığında da devlete öde’ şeklinde gelecektir.

Yasa metni fazla hukuki bir değere sahip değil. O nedenle sadece ‘öldürme yolları yöntemleri ve bunlara karşı çıkabilecekleri durdurma metodlarını’ içeren bu yasa için AYM’den yürütmeyi durdurma kararı gelmesi şart.”

Uzmanlar karşı, şifacılar ısrarlı

ŞİMDİ DOĞAL TAŞLAR UMUT OLDU

UYGAR ULUSAN

Türkiye’de yakın zamanda büyük bir popülarite kazanan doğal taş sektörü, son yıllarda insanların dikkatini çekmeyi başardı. Uzmanlar, doğal taşların insan sağlığı üzerinde bir etkisi olmadığını belirtirken sektörde çalışanlar sağlığa iyi geldiği konusunda iddialı. Jeoloji Uzmanı Doç. Dr. Aykut Güçtekin, doğal taşların insan sağlığına ya da astrolojik anlamda bir yararı olmadığını ve bunun bir satış stratejisi olduğunu ifade etti. Doç. Dr. Güçtekin, “Bu sektör aldatmaya çok açık. Çünkü bu taşları alan kişiler, aldıkları şeylerin ne olduğundan habersiz” dedi.

Türkiye’de ve dünyada değerli taş piyasasının ekonomik açıdan büyümesini değerlendiren Jeoloji Mühendisi İbrahim Altuntaş, taşların görsel açıdan ilgi çekici olmasının ve bu taşların insan sağlığına yararlı olduğu düşünülmesinin ilgiyi arttırdığını söyledi.

“Bu sektör aldatmaya çok açık”

Jeoloji Uzmanı Doç. Dr. Güçtekin, Türkiye’nin sektöre henüz yeni girdiğini ve ekonomide tam olarak yerini bulamadığını söyledi. Doğal taşların aslında taş değil birer mineral olduğunu belirten Güçtekin, “Bu sektör aldatmaya çok açık. Çünkü bu taşları alan kişiler, aldıkları şeylerin ne olduğundan habersiz. Taşı tanımlamak hiç kolay bir iş değil. Bir taşı tanımlamak için çeşitli cihazlar gerekebilir. İnsanların bu tür şeyleri satın alırken sertifikalı ürünlere başvurması lazım” diye konuştu.

Doç. Dr. Güçtekin ve Jeoloji Mühendisi Altuntaş, doğal taşların astrolojik anlamda insanlar adına bir yararının bulunmadığını, bunun bir satış politikası olduğunu söyledi.

Doğal taş ticareti yapan Ümit Dinç de “Taşların astroloji ile uzaktan yakından alakası yok. Tamamen kandırmaca, tamamen satış politikasıdır. İnsanlar burçlara göre taş seçmeye başladı fakat taşların burçlarla ilgili ya da alakası yoktur” dedi. Dinç, buna karşılık, belirli taşların insan sağlığına iyi geldiğini iddia etti ve şunları söyledi:

“Bu tür taşların bir sürü özelliği vardır. Bu işler yalan değil, çoğu insan hayatlarını taşlara adayarak geçirdi. Bu taşların insan sağlığına kesinlikle faydası vardır. Bir taş vardır o seni çeker, o senin taşın olur ama başka bir taş vardır seni rahatsız eder ve çıkarmak zorunda kalırsın. Mesela ametist ve akit enerji taşıdır. Bilgisayar ve telefonlardan çıkan zararlı dalgaları emer, radyasyonları alır. Akit taşının tansiyona iyi geldiği kanıtlanmış bir şeydir. Ama bana sorulacak olursa bu taşların astroloji ile uzaktan yakından alakası yok. Tamamen kandırmaca, tamamen satış politikasıdır. İnsanlar burçlara göre taş seçmeye başladı fakat taşların burçlarla ilgili ya da alakası yoktur.”

Şifalı taş uzmanı ve spiritüel danışman Vesile Kader Ünal, asırlardır sanatçıların, yazarların, şairlerin ve mimarların aşkı ve gücü tanımlamak için doğal taşları kullandıklarını belirtti. Doğal taşların titreşiminden ve enerjisinden bahseden Ünal, şunları kaydetti: “Doğal taşların titreşimi, enerjisi muhteşem. Görsellik bakımından ve sağlık açısından insanlara iyi geliyor. Öncesinde tespihler için kullanılıyordu. Şimdi ise bileklik, kolye de artış var. Pandemi döneminde alternatif tıp, enerji çalışmaları ve doğal taşlar daha çok ilgi görmeye başladı.

Farklı meslek gruplarından insanlar artık kirayı ödeyebilmek için aynı ofiste bir araya geliyor.

Krizin yarattığı paylaşımlı ofisler sıra dışı promosyonlarla hayatımızda

‘Hukuki danışmanlık alana mimari tasarım ücretsiz

Barınma krizi insanları yeni yollar bulmaya itiyor. Yeni yöntemlerden biri de farklı meslekler yapan insanların ofis paylaşması. Biri mimar, biri avukat olan Zehra Çelik ve Dilan Çelik’in iki farklı iş kolunu tek bir alanda buluşturması bunun örneklerinden.

ZEYNEP AKAT

Türkiye’de gündün güne artan enflasyon ve bununla paralel ilerleyen barınma krizi, yaşamın her alanında ‘yeni normaler’ yaratıyor. Evlendiği halde eski eşiyile birlikte yaşamak zorunda kalanlar, yeni evlendiği halde ev arkadaşlarıyla birlikte yaşayanlar, hala ailesiyle birlikte yaşamak zorunda kalanlar ya da ailesiyle yaşamamak için tek bir odada yaşayanlar... Son zamanlarda bu yeni normallere bir de ‘paylaşımlı ofis’ sistemi eklendi. Aynı meslekten olanların bir araya gelerek ortak ofis tutması eski bir yöntem. Farklı meslek gruplarından insanlar da artık kirayı ödeyebilmek için aynı ofiste bir araya geliyor.

Tek kişi ofis açmak imkansız

Bunun örneğine İstanbul Sefaköy’ün en işlek caddelerinden birinde rastlıyorum. Karşıdan gördüğüm tabela bir anlığına duraksattı beni, sonrasında benim gibi birçok kişiyi duraksattığını öğreneceğim. Kafamı kaldırıp karşıya baktığımda tek bir daire olduğu bariz olan camda iki ayrı tabela görüyorum: Mimarlık ofisi ve hukuk bürosu. Yakından görebilmek için kapılarını çalıyorum. İçeride ortak kullanıldığını fark ettiğim bir bekleme odasına adım atıyorum. Bir tarafta büyük bir kitaplık, modern tarzda bir koltuk, yan taraftaysa toplantı masası. Kapıyı açan Mimar

Dilan Çelik, ilk iş olarak kime geldiğimi soruyor; ‘hem mimari hem de hukuki bir meselem var’ diyorum. Gülerek ‘o zaman doğru yerdesiniz’ diyor.

Kısa bir bekleyişin ardından odasına alıyor beni. Soruları peş peşe sıralıyorum. Çelik, önce yan ofisin – hukuk bürosunun- ablasına ait olduğunu anlatarak başlıyor sözlerine, ardından düşük ücretler, yüksek enflasyon ve barınma krizi kısırcındaki çalışma serüvenlerini aktarıyor:

“Bir buçuk yıl önce ablamla ortak bir bina kiralayarak açtık ofisimizi. İş konusunda herhangi bir ortaklığımız yok, yalnızca ortak bir mülkü paylaşıyoruz. Onun öncesinde de ben yaklaşık sekiz ay boyunca ofis aradım, ablam da beş ay kadar ofis aradı. Aynı ofisler arıyorduk çünkü paylaşımlı ofis açma gibi bir fikrimiz yoktu. Aslında kendimizi ‘çalıştığımız işlerden iyi ücretler kazanan insanlar’ olarak tanımlamamıza rağmen giderlerin bu kadar yüksek olduğu, ekonomik şartların bu kadar zor olduğu bir dönemde tek başımıza birer ofis açmayı gözümüz kesmedi. Böyle bir durumdayken aklımızda birlikte kullanabileceğimiz bir ofis açma fikri belirdi.”

Çelik, akıllarında böyle bir fikir belirmesine rağmen bu fikri kabul etmelerinin kolay olmadığını anlatıyor. “Çevremizde bizim yapmayı planladığımız şekilde paylaşımlı ofis kullanan kimse yoktu, ‘müşteriler çakırsın ne olacak, dışarıdan bakan

insanlar ne düşünecek, ilgi mi çekecek, yoksa ters mi tepecek’ gibi çok fazla soru işareti vardı kafamızda” diyen Çelik, ofisin açılış hikayesine şöyle devam ediyor:

“Çok fazla korkumuz, kaygımız vardı ama bir risk almaya karar verdik. Eğer yanlış bir karar aldıysak da bunu deneyimleyerek öğrenmek istedik. Sonuçları bizim için çok şaşırtıcı oldu. Gelen müşterilerimizden çok olumlu tepkiler aldık.

Birkaç müşterim hukuki danışmanlık için ablamdan indirim yapması için ricacı olmamı daha teklif etti. Hatta bazen ortak bir kampanya mı yapsak diye düşünmüyor değiliz; hukuki danışmanlık alana, mimari tasarım bedava!”

‘İyi ki açmışız!’

Konuşmamızın devamında Avukat Zehra Çelik’in o gün ofise gelmeyeceğini öğreniyorum. Arayıp yarın için randevu alıyorum. Ertesi gün geldiğimde bekleme odasını kalabalık buluyorum. Hukuki danışmanlık almak için bekleyen bir kişi ve mimarlık hizmeti almak isteyen çiftin sohbetlerine kulak kabartıyorum. Onlar da benim gibi ofisi tabeladan görerek gelmişler, oldukça da şaşırmışlar. Mimarlık hizmeti almak isteyen çift “Mimar hanımla konuştuk, müteahhit bize bir sorun yaratırsa avukatımız hazır, indirim de aldık onun sayesinde” diyor. Hukuki danışmanlık almaya gelen 60’lı yaşlardaki adam ise ayaküstü dört katlı evi olduğunu, kentsel dönüşüme sokmak istediğini anlatıyor genç çifte.

Randevu saatimi beklerken bu ilginç diyaloglara tanık oluyorum. Ofislerinin açılış hikayesini anlatan Avukat Zehra Çelik, “Bağımsız çalışmak isteyen iki kadın olarak zorlu bir süreçten geçtik. Şimdi ‘iyi ki açmışız’ diyoruz.

Flört uygulamaları ne vadediyor?

HARUN ERÖZBAĞ

Modern ilişki literatürüne her gün yeni ilişki biçimleri ekleniyor. “Bariyer ilişki” modelinde kişi birisini hayatının merkezine koymayı engellemek için yeni bir partner ediniyor. Ya da “breadcrumbing” ilişki türüne göre bir kişi sizi kaybetmemek için ilgisini gösteriyormuş gibi davranarak karşı tarafı ‘oyalıyor’. “Benchin ilişki” türünde ise kişi bir yandan sizinle görüşmeye devam ederken, aynı zamanda başka potansiyel partner arayışında olarak sizi ‘daha iyi bir seçenek’ çıkarsa diye yedekte tutuyor. İnsanın geleneksel tek eşli ilişki biçimlerinden bu tarz farklı ilişki biçimlerine dönüşen aşk hayatının toplumsal yansımala-

rı, bu ilişki biçimlerinin ortaya çıkış nedenlerinde tüketim kültürünün payı araştırmacıların yeni konu başlıkları...

Güncel hayat ve toplumsal cinsiyet konularında uzmanlaşmış sosyolog Deniz Bağrıaçık, modern ilişki kalıplarının kapitalist tüketim kültürünün birer sonucu olduğunu ifade ederek, şöyle konuştu:

“Uygulamalar seçenekler sunduğunu iddia ederek bizleri sürekli bir dayanılmaz bir arayışta bırakarak oyalıyor. Kendine de bir yandan para kazandırıyor. Flört uygulamalarını kullananları kapitalist pazarında birer ürün olarak değerlendiririz. Bir toplumsal buluşun,

**Gerçek
aşk
5 ve
dijital
illüzyon**

bir icadın yararlı olabilmesi için sosyal faydası olması lazım. Bu uygulamalar bizlere sosyal fayda olarak kime neyi getiriyor? İki cinsiyet arasında kim daha

kayıpla çıkıyor?” Aşkın kişiyi iyileştiren tarafına dikkati çeken Deniz Bağrıaçık, modern hayatta insanların yaşadıkları güvensizlik biçimin anlık haz ve tatmine dayanan ilişki türlerinden kaynaklandığına dikkati çekti. Flört uygulamalarının yarattığı güvensiz ortamın, insanların birbirlerine emek vermelerine engel oluşturduğunu belirten Bağrıaçık, şunları söyledi:

“Aşk dediğiniz şey aslında kendini tanımak, iyileştirmektir. Burada herkes birbirinden o kadar kaçıp, o kadar fazla sayı ve skor peşinde ki. Halbuki bunlar birer illüzyon. Çünkü insanı insan yapan, hayvandan ayıran şey bir gelecek projesidir. Siz empatiyi kullandığınız, onu anlamaya yönelttiğiniz bir sevgi ve aşk ile birçok sorununun üs-

tesinden gelebilirsiniz. İnsanın yaralarını bu şekilde tamir edebileceğine inanıyorum.”

Ben yine tekrardan uzun süreli aile kurulmasına yönelik ilişkilere dönüşlerin olacağını düşünüyorum. Çünkü insanı yaratan ve mutlu eden şeyin burada yatıp yatmadığını düşünüyorum. Harvard Üniversitesi’nin çok uzun yıllar boyunca mutluluk üzerine yaptığı bir araştırmanın en ciddi sonuçlarından bir tanesi buraya dikkat çekiyor.

Mutluluk ilişkilerimizin çokluğunda değil, samimiyeti, kuruculuğu, tat verimliliği üzerindedir. Fakat bütün bu uygulamalar size anlık tatmin ve beğenilme dışında fazla bir zevk vermez, veremez. Süpermarket bakış açısıyla ilişki kurulabileceğini düşünmüyorum. Bunlar tatmine dayalı geçici duygulardır.”

Kumar bağımlıları anlattı: ‘Uçurumun kenarındayım’

HARUN ERÖZBAĞ

Türkiye’de kumarhane açılması yasak. Ancak teknoloji kumarhaneleri evlerden okullara kadar her yere taşımış durumda. Bağımlılık da buna bağlı olarak n yükseliyor.

Artan kumar bağımlılığının kurbanlarından biri olan T.G. 26 yaşında, kendisinin tanımıyla bir kumar bağımlısı. Kumar oynamaya askerlikte başladığını söyleyen T.G.; işyerinden aldığı tazminatın nasıl ‘yok olduğunu’ şöyle ifade etti:

“Kumar oynamaya askerde başladım. Daha genç yaşlardaydım, işyerinden tazminatımı alıp askere gittim. O zamana göre asgari ücretin 5 katı kadar bir para almıştım. Askerde bazı arkadaşlar oynuyorlardı. Orada vakit geçmiyor tabii, balonlar renkli renkli patlıyordu ben de oynamaya başladım. Sonra bir gece yatakta sırt üstü yatarken tavana bakarak ağladım ve ben eve nasıl döneceğim dedim? Bütün param, tazminatım bitmişti bir anda. Arkadaşlarımdan eve dönecek param yok diye para istedim sonra o parayla da kumar oynadım. Borç aldığım para da bitmişti. Hayatımın en kötü dönemiydi.

Maddi olarak zaten işyerindeki tazminatım ve birikimlerim gitti. Arkadaşlarımdan aldığım borçları ve çektiğim kredileri ödemeye devam ediyorum. Büyük oranda kumar

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek’in Ocak 2024 tarihindeki beyanına göre sanal kumar ve bahis sitelerinin sayısı bir önceki yıla kıyasla altı kat arttı. Kumar bağımlılarının sözleri de belli noktalarda ortaklaşıyor: “Bu sitelere erişimin kolay ve ulaşılabilir olması biz kumar bağımlılarını tetikliyor.”

oynamayı da bıraktım. Çok zor zamanlardı hatırladıkça kötü oluyorum. Bu röportajı kabul ederken bile çok zorluk çektim, o günleri hatırlamak istemiyorum.”

Kumar oynamanın yarattığı adrenalin duygusuna vurgu yapan T.G.; şunları dedi:

“İçten içe yaşadığım o heyecan, o adrenalin beni tekrar eskisi gibi kumar oynatmaya yönlendirebilir. Şu an tam bir bağımlı değilim ama uçurumun kenarında olduğumu da hissediyorum. Tekrar bu bataklığa saplanmaktan çok korkuyorum.”

Bir diğer kumar bağımlısı F.T. 7 senedir İstanbul’da ailesinden ayrı yaşayan bir üniversite öğrencisi. Ailesinin kendisine sağladığı maddi imkanlarla bahis sitelerinde, ‘büyük paralar’ ile kumar oynuyor. Ailesinin durumdan haberi olmadığını söyleyen Gününün büyük bir kısmını sanal kumar sitelerinde geçirdiğini ifade ediyor.

Kumar oynamaya küçük yaşlarda dedesinin T.C. kimlik numarası ile sanal bahis sitelerine üye olduğunu

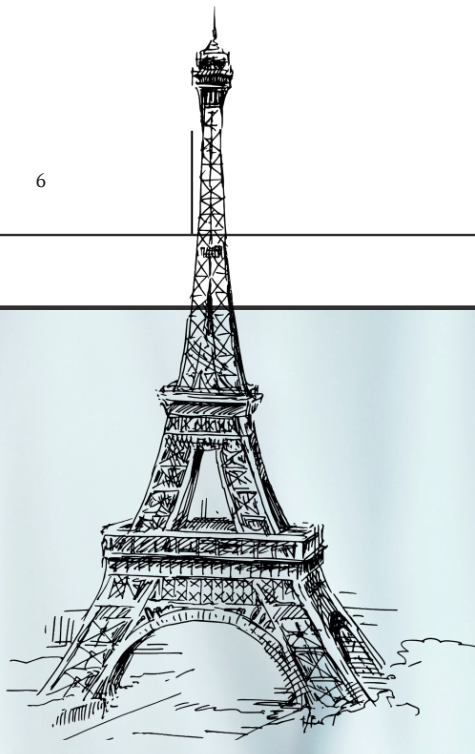
söyleyen F.T. dekumar oynayarak ‘kazanmanın’ bir illüzyon olduğunu belirterek, şunları kaydetti:

“En büyük motivasyonum elde edemeyeceğim bir şeyi elde etmek ve çaba göstermeden benim için değerli olan şeyi sahip olmaktı. Bir keresinde bir oyunda büyük bir kazanç elde etmişim. 70 bin TL’ye yakın kazandım. O hafta hesabıma giren çıkan para 250 bin TL falandı. Tabii kumarda ‘kazanmak’ bir illüzyon. O parayı tekrar oyunda kaybettim. Duygusal olarak kötü etkiledi çok büyük kayıplar yaşadım. Sanal kumar siteleri mental açıdan beni çökertti.”

“Temel anahtar: Sosyalleşmek”

Uzman psikolog Ezgi Albaş, kumar bağımlılarında ‘yalnızlığın’ ortak bir özellik olduğuna dikkati çekerek şunları söyledi: “Bizim hedeflediğimiz tedavi sisteminde bilişsel davranışçı, grup, psikodinamik ve aile terapileri yer alıyor. Ama esas tedavi dış dünyadan kaçmamak, topluma sürekli girmek ve sosyal aktivitelerden uzak kalmamaktır. Kişi bireyselleştikçe kumara yöneliyor” dedi.

-GÜZELLİK-

Paris Işıltısı

Yakın zamana kadar estetik cerrah bulanmayan kente artık operasyonlar için yoğun talep üzerine çevre illerden cerrah geliyor

ZEYNEP AKAT

Lüks yemek takımlarının ve şık peçeteli sofranın üzerinde çeşit çeşit yemekler; kuru patlıcan, biber dolması ve yaprak sarması, üzerine tereyağı kızdırılmış tavuklu erişte salatası, sade ve haşhaşlı olmak üzere iki çeşit poğaçaya, ortada adının 'gelin tatlısı' olduğunu öğrendiğim altı şerbetli etimek, üstü krem şantili muhallebiden oluşan bir tatlı, ev yapımı turşu, beyaz çikolata ve meyveyle süslenmiş ıslak kek ve sofranın en köşesinde ayaklı bir sunum tabağı içinde dereotlu kurabiyeler. Karşı köşede ise özenle hazırlanarak süslenmiş cheesecake. Ev sahibi Pınar, misafirlerini masaya davet ederken 'çok bir şey hazırlayamadım ama' diyerek çocuğunun huysuzluk yapmasını bahane ediyor. Altın gününe gelen diğer kadınlardan 'daha ne yapacaksın' ve 'eline sağlık' sesleri yükseliyor. Hepsi adeta şık bir davete hazırlanır gibi hazırlanmış; içlerinde bekar olan bir kadın hariç hepsinin kollarından boyunlarına altınlar yükseliyor. Bunlarla birlikte yüzleri ışıltılı. Makyajı, yoksa iyi bir cilt bakımı yaptırdıklarını merak ederken sofraya geçiyoruz. Yemeklerin güzelliğinden bahsedip birbirlerinin kıyafetlerine övgüler yağdırıyorlar. Birçoğu kıyafetini kente açılan son butikten almış. Butiğe gelen yeni kıyafetlerden ve kıyafetlerin pahalılığından bahsediyorlar.

Burası Bingöl'de kadınların altın günü yaptıkları bir ev, Pınar'ın evi. Ayda bir kere yemekler hazırlayıp bir araya geliyorlar. Geçen seneye kadar çeyrek altınla toplanan kadınlar, artık gram altına dönüş yapmış. 'Bunlara alış şimdiden' diyor bana Yasemin, 'evlendiğinde sen de katılacakların aramıza, sonra hop Hakkı ağabeyin yanına.' 'Hakkı ağabeyin kim olduğunu soruyorum, 'Paris ışılıtımıza bak, anlarsın' deyip gülüyorlar, ardından 'Hakkı ağabey'i anlatıyorlar bana.

Hakkı ağabey eski bir sağlık çalışanı. Emekliliğinin ardından Bingöl'de bir güzellik merkezi açıyor, kadınlara cilt bakım ve botoks uygulamaları yapıyor. Alametifarıkası ise 'paris ışılıtısı' adını verdiği, cilt altına enjekte edilen bir serum karışımı. 'Hakkı ağabey'in neden

bu kadar popüler olduğunu soruyorum, 'çünkü Bingöl'de estetisyen yok' diye yanıtlıyorlar. Hikaye gittikçe ilginçleşiyor.

Hakkı ağabey ve Paris ışılıtısı

Bingöl'de yakın zamana kadar bir plastik cerrah yoktu. 30 Ağustos 2024'te bir cerrah göreve başladı Bingöl Devlet Hastanesi'nde. Kadınlar bu nedenle özel hastanelere zaman zaman çevre illerden, özellikle Elazığ'dan plastik cerrah geldiğini anlatıyor. Yasemin 'botoks ya da yüzüne farklı bir estetik işlem yaptırmak istediğimiz zaman burada özel hastaneye gidiyorduk. İsimlerimizi alıp tarih belirliyorduk. Sonra doktor gelince muayene olup işlem yaptırıyorduk' diye anlatıyor durumu. 'Güzelliğimize düşkünüz tabii, gerekirse kendimize doktor bile getiririz' diye ekliyor. Pınar da 'Allahtan Hakkı ağabey merkez açtı, öyle çok zor oluyordu diyor ve yarın randevusu olduğunu ve istersem beni götürülebileceğini söylüyor. Ertesi sabah Çarşı'da buluşuyor ve 'Paris ışılıtısı'na doğru yola çıkıyoruz.

'Hakkı ağabey'in ofisi kent merkezindeki pasajlardan birinin üst katında. Kapıyı kendisi açıyor, bizi bekleme salonuna alıyor. İki kadın oturuyor; biri 40'lı yaşlarına esmer bir kadın, diğeri henüz 30'larında beyaz tenli, yuvarlak yüzlü. Tanışmamızın ardından ikisi de 'çok güzel olduğum ancak biraz solgun görüldüğüm' konusunda hemfikir oluyor. Ben sormadan 'Paris ışılıtısı'nı öneriyorlar bana. Gözeneklerime de iyi geleceğini söylüyor 40'lı yaşlarda olan, 'bir kere dene sonra ayda bir gelirsin zaten' diyor. Diğeriyle eşiyse kavga ettiğini, barışma hediyesi olarak eşinin kendine botoks ısmarladığını söylüyor.

İşlem odası hastane odasından farksız. Pınar koltuğa uzanıyor, alınının kırıştığını, botoks istediğini söylüyor. 'Daha zamanı var, şimdi ihtiyacın yok' diyor 'Hakkı ağabey'. 'Her isteyene istediğini yapmıyorsunuz' galiba diyorum, 'yapmam' diye yanıtlıyor. Müşterilerinin arkadaşlarında gördüklerini kendilerine uygulamak istediklerini anlatıyor. 'Onu kabul etmem' diyor. 'Kadınlar burada bana güveniyor, iyi niyetlerini boşa çıkaramam.'

Botoksun bir gereklilik olup olmadığını soruyorum Pınar'ın yüzüne 'Paris ışılıtısı'nı enjekte ederken, 'değil' diyor. 'Ama bir kadın yaptırmak istiyorsa, kendini böyle mutlu hissedecekse o zaman kimseye söz düşmez' diyor. Pınarın işleminin bitmesinin ardından vedalaşılıyor. Bekleme odasındaki kadınlardan birinin sözlerini işitiyorum: 'Bütün gün ev, yemek, çocuk, koca, kaynana... Uğraş uğraş bitmiyor, en azından buraya gelip güzelleşiyorum, kafamı dağıtıyorum. Görümcelerime söylemiyorum kıskançlıktan çatlıyorlar.'

Kadın ve gençlik alanında çalışmalar yürüten Patika Derneği Yönetim Kurulu Eşbaşkanı Ruken Söylemez, kentte kadınlara dair alanlar yaratılmadıkça ve politikalar üretilmedikçe 'estetik çılgınlığı'nın ilerleyeceğini düşünüyor. 'Bingöl dışında sırf estetik yaptırmak için farklı şehirlerden doktor getiren bir yer duyduysanız daha önce' derken estetik yaşının çok düşmesi nedeniyle endişesini dile getiriyor.

-PORTRE-

Deq aslında dövme tekniğinin adı. Anne sütü ve gaz lambası isi ile yapılıyor. Belli iğnelerle derinin üstüne istenilen şekil çizilir. Her motifin bir anlamı ve yapılış amacı var.

Kaybolmaya yüz tutan gelenek

CEREN BALA TEKE

Diyarbakır'da "deq" atölyesi olan Fatma Temel, bu sanatın modern çağın ve İslamiyetin etkisiyle kaybolmaya yüz tuttuğunu, deq'in kadınlar arasında bir iletişim biçimi olduğunu belirterek, "Benim için deq bir mücadele biçimi. Deq ile yaşama, topluma, birçok dine ve kalıplaşmış olgulara karşı mücadele veriyorum" ifadelerini kullandı.

Deq, aslında bir tür dövme. Özellikle kadınların tercih ettiği, anne sütü ve gaz lambası isi ile yapılan, kadim bir gelenek. Fatma Temel, Diyarbakır'daki atölyesinde bu kültürü yaşatmaya çalışıyor. Temel, deq ile tanışmasını şöyle anlattı:

"Yaklaşık altı yıldır Diyarbakır'da yaşıyorum. Dicle Üniversitesi Basın Yayın'dan mezunum. Hem gazeteciyim hem de deq yapıyorum. Geleneksel deq motiflerini hem yapıyorum hem de araştırıyorum. Deq yapımı aileden gelmedi hatta ailem haram olduğunu düşünür. Deq merakım 2018 gibi başladı. İstanbul'da da üniversiteye gittikten sonra köye döndüm, motifler ilgimi çekti. Köyümde deq taşıyan 4-5 kadın var. İlk önce tekniğini öğrettiler sonra amatör bir şekilde yapmaya başladım. Öğrendikten sonra ise bu motiflerin anlamına da yoğunlaştım çünkü sadece yapmak değil de ne anlam taşıdığı ve yapılış amacı da benim için önemliydi. 2019'da Diyarbakır'a geldim üniversite okumak için. Bu arada da kendime deq yapmıştım, normalde yaşlılarda olur; gençlerde pek rastlanmaz. Burada insanlar deq taşıdığını gördüklerinde şaşırıyor. Sonra genç insanlar, arkadaşlarım bunu talep etmeye başladı. Böylece deq hikayem başladı."

Deq kültürünün hangi etnik kökenlerde yapıldığına ve tekniğine değinen Temel, "Deq anne sütü, gaz lambası isi ile yapılır. Belli iğnelerle derinin üstüne istenilen şekil çizilir. Tekniğin adı deq aslında. Malzemeler bölgeden bölgeye değişebiliyor. Bazen ot özleri, anne sütü yerine başka sütler de kullanılıyor. Deq, ortak bir kültürdür diyebilirim. Kürt'lerde, Arap'larda, Ezidi'lerde, Süryani'lerde, Alevi'lerde rastlanır. Arap'larda "vecm" olarak adlandırılıyor ve onların motifleri dudak ile çene altına daha çok yapılır. Kürt'lerde; alına, çeneye, bacaklara ve göğüseye yapılır. Kaybolmaya yüz tutmuş bir gelenek. Modern çağın ve İslamiyetin baskısıyla azalmış hatta kaybolmaya yüz tutmuş durumda. Son taşıyıcıları öldükten sonra deq motifle-

Deq, aslında bir tür dövme. Özellikle kadınların tercih ettiği, anne sütü ve gaz lambası isi ile yapılan, kadim bir gelenek. Fatma Temel, Diyarbakır'daki atölyesinde bu kültürü yaşatmaya çalışıyor.

rini kimsede göremeyecektik. Bunun önüne geçmek istedim aslında çünkü benim için değerli, anlamlı ve kültürüme ait. Atalarımın taşıdığı motifler ve yok olmasını istemediğim için Diyarbakır'da atölye açtım" ifadelerini kullandı.

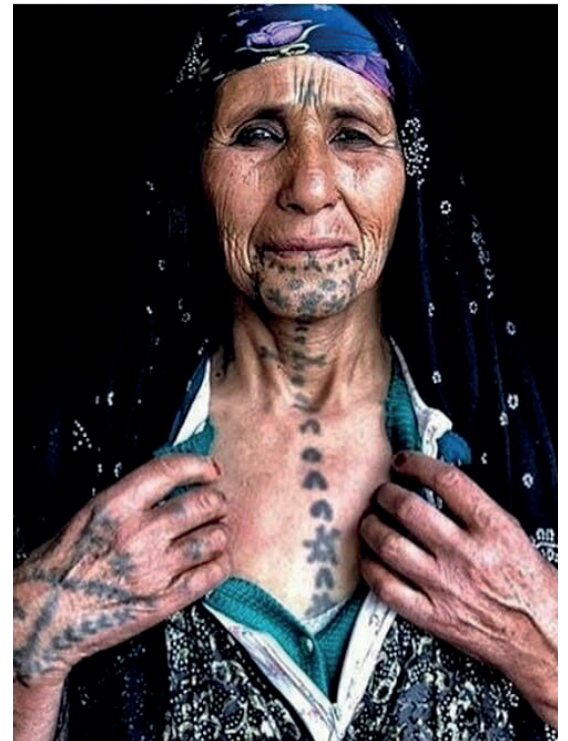
"Her motifin anlamı var"

Deq sanatında her motifin anlamı ve yapılış amacı olduğunu belirten Temel, deq ve dövmenin farkını şu şekilde açıkladı:

"Deq ve dövmenin farkı ise şu; dövme modern ve birçok farklı motif tene farklı renklerle işleyebilirsiniz. Deq öyle değil, belirli motifleri var. Anne sütü ve is ile yapılır. Her motifin anlamı ve yapılış amacı vardır."

"Deq ile yaşama, topluma, birçok dine ve kalıplaşmış olgulara karşı mücadele veriyorum"

Deq'in kadınlar arasında bir iletişim biçimi olduğuna da dikkat çeken Fatma Temel, kendisi için de topluma ve yaşama karşı bir mücadele biçimi olduğunu belirterek şöyle devam etti:

"İnsanların varoluşundan bu yana dövme kültürü var. Bizim topraklarımızda "deq" olarak nitelendiriliyor. Deq'i yüzde 80 gibi bir oranla kadınlar yapıyor. Kadınlar eskiden aslında yaşam biçimlerini, yaşam felsefelerini dile getirmenin biçimi olarak kullanmış. Öte yandan; deq, kadınlar arasındaki bir iletişim biçimi. Toplumla kadın arasındaki de bir iletişim biçimi aslında. Bununla ilgili birçok rivayet de var. Bir zamanlar bir vezir, kadına tecavüz etmiş ve kadın bunu söyleyememiş, haksız duruma düşeceğini düşünmüş. Sadece kadın arkadaşlarına söylemiş ve çenesine deq motifini yapmış. Diğer kadınlar da ona bu mücadelesinde destek olmak için kadının yaptığı motifin aynısını, aynı bölgeye yapmışlar."

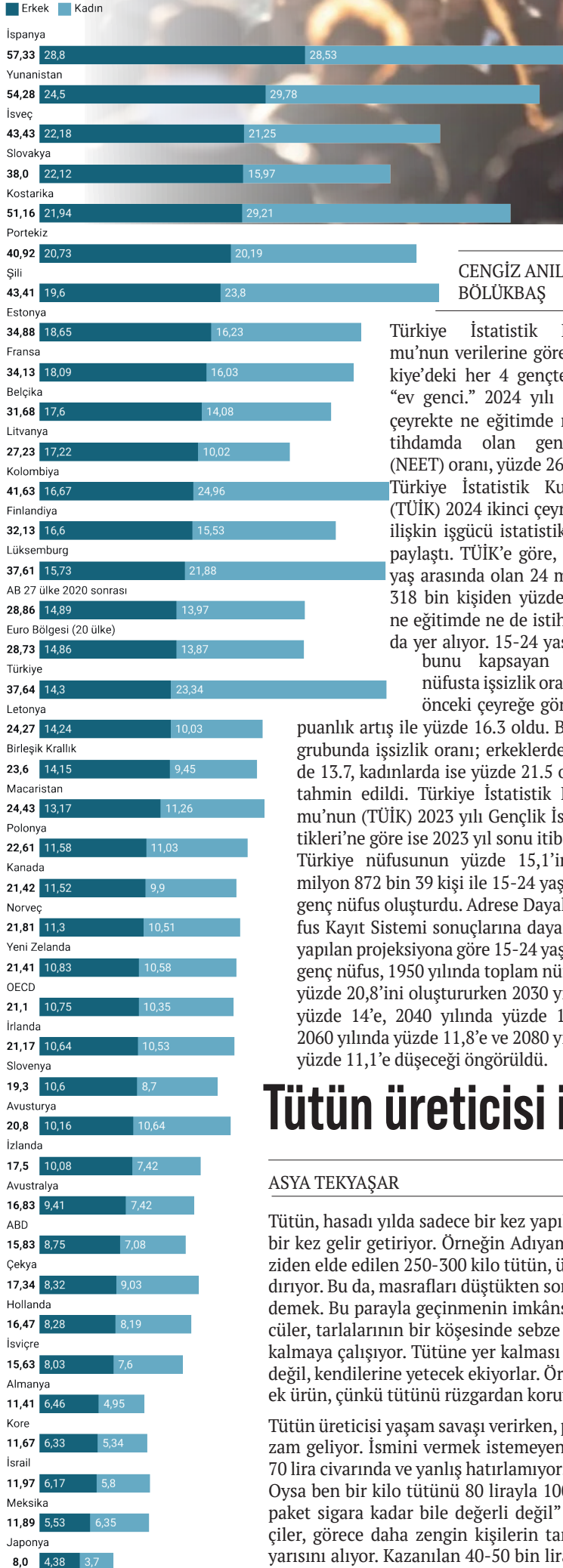
"Belki binlerce kişiye deq yaptım ve aslında bu motiflerin yok olmayacağı anlamına geliyor" diyen Temel, "Deq benimle varolmadı ve benimle de bitmeyecek. Deq ile ilgili bir şeyler umarım ki yapılır ve bu sanatın kaybolmaması için insanlar el ele verip bir şeyler yapar" ifadelerini kullandı.

-EKONOMİ-

'Boştaki gençler' Ankara nüfusunu geçti

TÜİK rakamlarına göre, 15-34 yaş arasındaki 24 milyon 318 bin kişiden yüzde 26'sı ne eğitimde ne de istihdamda yer alıyor.

Ülkelere göre okumayan ve çalışmayan gençlerin oranı 2023

CENGİZ ANIL
BÖLÜKBAŞ

Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre Türkiye'deki her 4 gençten 1'i "ev genci." 2024 yılı ikinci çeyrekte ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin (NEET) oranı, yüzde 26 oldu. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2024 ikinci çeyreğine ilişkin işgücü istatistiklerini paylaştı. TÜİK'e göre, 15-34 yaş arasında olan 24 milyon 318 bin kişiden yüzde 26'sı ne eğitimde ne de istihdamda yer alıyor. 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranı bir önceki çeyreğe göre 0,4

puanlık artış ile yüzde 16,3 oldu. Bu yaş grubunda işsizlik oranı; erkeklerde yüzde 13,7, kadınlarda ise yüzde 21,5 olarak tahmin edildi. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2023 yılı Gençlik İstatistikleri'ne göre ise 2023 yıl sonu itibarıyla Türkiye nüfusunun yüzde 15,1'ini 12 milyon 872 bin 39 kişi ile 15-24 yaş arası genç nüfus oluşturdu. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına dayanarak yapılan projeksiyona göre 15-24 yaş arası genç nüfus, 1950 yılında toplam nüfusun yüzde 20,8'ini oluştururken 2030 yılında yüzde 14'e, 2040 yılında yüzde 13,4'e, 2060 yılında yüzde 11,8'e ve 2080 yılında yüzde 11,1'e düşeceği öngörüldü.

Tütün üreticisi isyanda: Çocuğumu tütünle okutuyorum

ASYA TEKYAŞAR

Tütün, hasadı yılda sadece bir kez yapılan bir ürün. Dolayısıyla yılda bir kez gelir getiriyor. Örneğin Adıyaman'da bir buçuk dönüm araziden elde edilen 250-300 kilo tütün, üreticiye 40-50 bin lira kazanıyor. Bu da, masrafları düşüktükten sonra ayda 3 bin 500 lira kazanç demek. Bu parayla geçinmenin imkânsız olduğunu söyleyen tütünçüler, tarlalarının bir köşesinde sebze ve meyve yetiştirerek ayakta kalmaya çalışıyor. Tütüne yer kalması için bunları da satacak kadar değil, kendilerine yetecek ekiyorlar. Örneğin mısır en sık yetiştirilen ek ürün, çünkü tütünü rüzgardan koruyor.

Tütün üreticisi yaşam savaşı verirken, paketli sigaraya hemen her ay zam geliyor. İsmi vermek istemeyen bir üretici, "Bir paket sigara 70 lira civarında ve yanlış hatırlamıyorsam içinde 30 gram tütün var. Oysa ben bir kilo tütünü 80 lirayla 100 lira arasında satıyorum. Bir paket sigara kadar bile değerli değil" diyor. Toprağı olmayan çiftçiler, görece daha zengin kişilerin tarlalarında çalışarak kazancın yarısını alıyor. Kazanılan 40-50 bin liranın büyük bölümü mü, bir sonraki yılın üretimi için kullanılıyor. Üretici, "Ben çocuğumu tütünle

Genç kadınlarda işsizlik oranı daha yüksek

OECD 2022 verilerine göre Türkiye'deki 15-29 yaş arası NEET gençlerin oranı yüzde 27,9; 2023 verilerine göre TÜİK 2022 verilerine göre bu oran 15-24 yaş arasında yüzde 24,2 idi. KONDA Barometresi 2023 verilerine göre ise NEET genç oranı yüzde 23 olarak hesaplanmıştır.

TÜİK'in açıkladığı İşgücü İstatistikleri 2023 verilerine göre, ne eğitimde ne de istihdamda olan bu genç nüfusun eğitim düzeyine bakıldığında birinci sırada yüzde 79,7 ile okuyazar olmayanlar gelirken, ikinci sırada yüzde 27,5 ile üniversite mezunları, üçüncü sırada yüzde 25,4 ile meslek veya teknik lise mezunları yer aldı. Son sıralara ise yüzde 24,5 ile lise mezunları ve yüzde 17,1 ile lise altı eğitimliler yerleşti.

Böylece Türkiye'de artan üniversite ve bölüm sayısı ile doğru orantılı olmayan işgücüne katılım oranı, üniversite mezunu işsiz sayısının giderek arttığını rakamlarla da göstermiş oldu.

Genç işsizliğine cinsiyete göre bakıldığında ise kadınların erkeklere oranla işgücüne daha az katıldığı görülüyor. Genç kadınlarda ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı 2023 yılında yüzde 29,8 oldu. Yani neredeyse her üç genç kadından biri ne eğitimde ne istihdamda bulundu.

Konda Barometresi 2023'e göre de NEET

gençlerin yüzde 67'sinin kadın yüzde 33'ünün erkek olduğu görüldü. YÖK verilerine göre yükseköğretimdeki kadın oranı yüzde 50,8 olmasına rağmen bu bulgu, kadınların iş hayatında daha az yer aldığını gösteriyor.

Verilere göre 15-24 yaş arası kadınların işgücüne katılım oranı yüzde 32,4 olarak açıklandı. Kadınlar özelinde ne eğitimde ne istihdamda olan genç nüfusun bitirdiği eğitim düzeyine bakıldığında birinci sırada yüzde 90,6 ile okuyazar olmayanlar gelirken, ikinci sırada yüzde 36,2 ile mesleki veya teknik lise mezunları, üçüncü sıradaysa yüzde 33,3 ile yükseköğretim mezunları geldi. Yani üniversite mezunu her üç kadından biri ne eğitimde ne istihdamda yer aldı.

OECD'nin NEET göstergelerinde verilerin en güncel yılı 2022. Buna göre OECD ortalaması 12,65 iken Türkiye, genç ve dinamik nüfus potansiyeline rağmen 15-29 yaş aralığındaki NEET gençlerin yüzde 27,9'luk oranıyla OECD ülkeleri arasında başı çekiyor. Türkiye'nin arkasından ikinci sırada yer alan Meksika'da ne istihdamda ne de işgücünde olan gençlerin oranı yüzde 22,9 iken en düşük olduğu Hollanda'da yüzde 4,5.

15-29 yaş arası kadınlarda da Türkiye OECD ülkeleri arasında birinci sırada.

okutuyorum" diyor, "Üstelik benim sadece bir çocuğum var. İkinci çocuğu düşünmüyorum bile. Çevre köyde bir baba geçinemediği için geçen hafta kendisini asmış. Çok üzüldük. Bu geçimsizlik insanı isyana sürüklüyor"

Üreticiye göre hayatları, devlet eliyle zorlaştırılıyor. Yönetmeliğe göre, ambalajında bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaret bulunmayan ya da taklit veya yanıltıcı bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaretleri taşıyan tütün mamulleri ticari amaçla üreten, bulunduran veya nakleden, satan, ticari amaçla alan kişiler üç yıldan altı yola kadar hapis cezasıyla cezalandırılıyor.

Onlara göre bu yönetmelik, yerli üretimi bitirmek için kullanılıyor. Devletin kendilerine destek olacağına köstek olduğunu söyleyen tütüncü, "Ben yaptığım işin vergisini veriyorum. Mazot kullanıyorum, vergisini veriyorum. Kargoluyorum, vergisini veriyorum. Vergisini ödediğim işte nasıl suçlu oluyorum" diyerek yönetmeliğin hukuksuz olduğunu vurguluyor.

"Bu ülke için tütün üretmek tehdit değil ki. Eşim hasta olmasına rağmen tütün tarlasında çalışmak zorunda kalıyor ama devlet benim engelli eşimi hapisle tehdit ediyor."

Türkiye'deki şirketler, cirolarının yalnızca yüzde 1,39'u kadar vergi ödedi

Vergi tabana, servet tavana

CENGİZ ANIL BÖLÜKBAŞ

2023 yılında Türkiye'deki şirketler toplam 60 trilyon ciro elde ederken yalnızca 833 milyar TL vergi ödedi. Ödenen vergi oranı, elde edilen cironun yalnızca 1,39'u.

Şirketlerin yarısı ya zarar açıkladı ya da matrahsız beyanname verdi. Buna karşılık devlet, 100 TL'lik verginin 72 TL'sini tüketim vergilerinden karşıladı. 2014-2023 arasında toplam vergi gelirlerinin yüzde 16'sı işçilerin ücretlerinden kesilmişken, şirket vergilerinin payı yüzde 15,6 düzeyinde kaldı.

2023 seçimlerinin ardından yenilenen ekonomi yönetiminin ilk adımlarından birisi vergileri artırmak oldu. Mehmet Şimşek'in başında olduğu Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın "yeni bir vergi reformu yapacağız" diyerek hazırladığı 53 maddelik vergi paketi, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülerek kabul edildi. Bu süreçte hükümet yetkilileri "vergi tabana yayacağız" açıklamalarında bulundu. Açıklanan veriler ise, çalışanların üzerindeki yük artarken, şirketlere vergi konusunda nasıl istisnalar tanındığını ortaya koydu.

Gelir İdaresi Başkanlığı, ağustos ayında 2023 hesap dönemi kazançları ile ilgili olarak en çok vergi ödeyen mükellefleri ve kurumlar vergisi beyan özetlerini açıkladı.

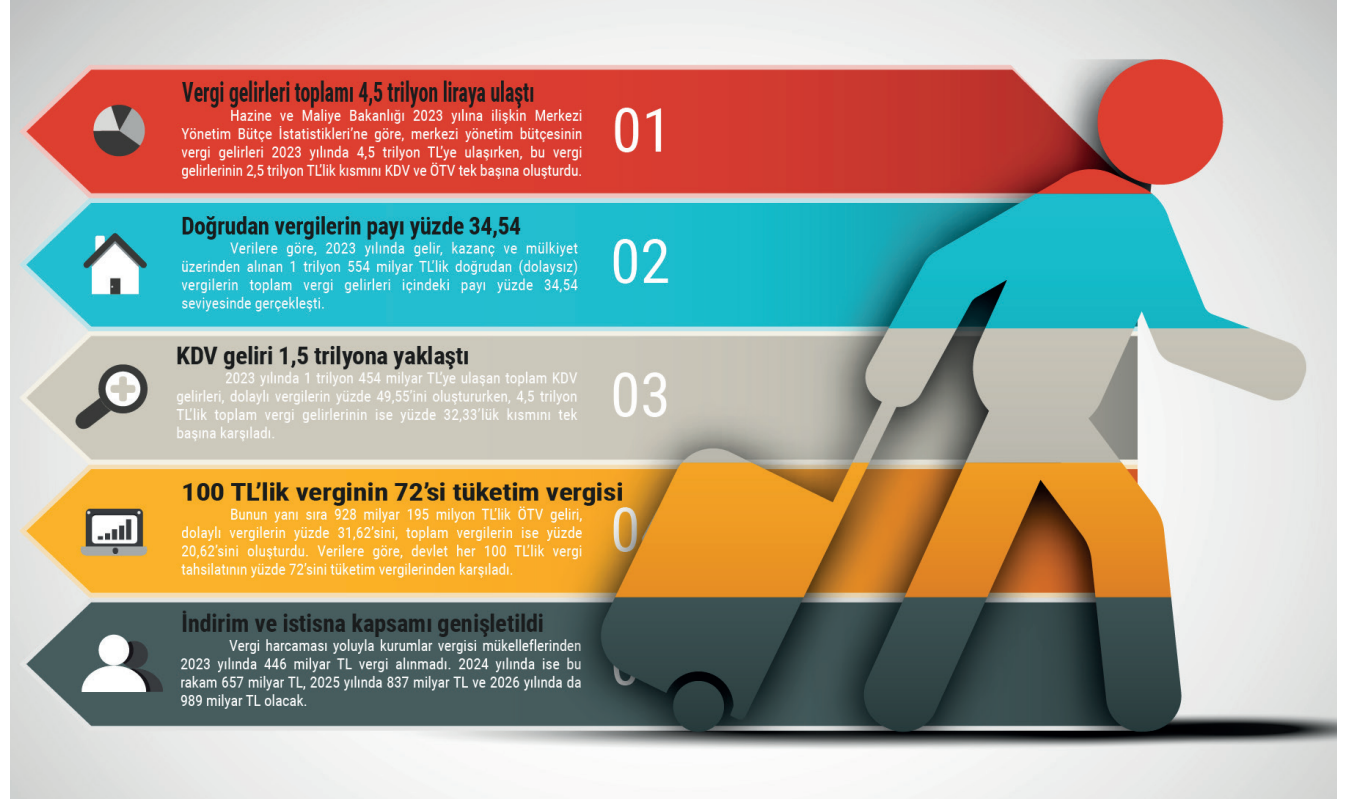
2023 yılında kurumlar vergisinde beyan edilen matrah 3 trilyon 813 milyar 935 milyon 660 bin, tahakkuk eden vergi miktarı 833 milyar 246 milyon 376 bin TL oldu. 2022 yılında ise, beyan edilen matrah 2 trilyon 891 milyar 409 milyon 455 bin olurken, tahakkuk eden vergi miktarı 590 milyar 334 milyon 657 bin oldu.

Kurumlar vergisinde 2023 yılında bir önceki yıla göre beyan edilen matrah toplamında yüzde 31,91 oranında artış gerçekleşirken, tahakkuk eden vergi toplamında yüzde 41,15 yükseliş meydana geldi. Ancak şirketlerin kurumlar vergisindeki beyan artışı, TÜİK'in 2023 yılı enflasyon oranı olan yüzde 64'ün altında kaldı.

Kurumlar Vergisi'nin yüzde 14'ünü ilk 10 şirket ödedi

Rekortmenler listesinde ilk 100'e giren kurum ve şirketlerden 34'ü ise isminin açıklanmasını istemedi. Listede yer alan ilk 10 şirket, 2023 yılında tahakkuk eden toplam 833 milyar 246 milyon 376 bin 901 TL kurumlar vergisinin yüzde 14'ü olan 114 milyar 721 milyon 351 bin 459 TL'sini ödedi.

2023 yılı sonu itibarı ile 1 milyon 143 bin 344 kurumlar vergisi mükellefinin yarısı zarar ya da matrahsız beyanname verdi. Türkiye'deki bütün şirketler 2023 yılında toplam 60 trilyon ciro yapmasına rağmen

sadece 833 milyar TL vergi ödedi. Ödenen vergi miktarı, şirketlerin elde ettiği cironun sadece yüzde 1,39'u.

Ekonomi yönetimi, ödenen vergi miktarının az olmasına karşın 4 ay önce harekete geçti. Yasa teklifinin ilk halinde, önce yüzde 25 oranı, sonra indirim ve istisna düşülmeden önceki tutarın yüzde 10'u ve en son olarak da cironun yüzde 2'si hesaplanacaktı. Ortaya çıkan rakamlara göre, en büyük oranın ödenecek vergi olması yönünde adım atıldı. Ancak gelen tepkiler üzerine, cironun yüzde 2'si kaldırıldı ve matrahtan düşülecek indirim ve istisna kapsamı genişletildi. Böylece bütün kurumlar vergisi mükellefleri yerine sadece 62 bin kurumlar vergisi mükellefini ilgilendiren ve yıllık gelir etkisi 70 milyar TL olan düzenleme, 7524 sayılı Kanun uyarınca 2025 yılının ocak ayından itibaren yürürlüğe girecek.

Vergi harcaması yoluyla kurumlar vergisi mükelleflerinden 2023 yılında 446 milyar TL vergi alınmadı. 2024 yılında ise bu rakam 657 milyar TL, 2025 yılında 837 milyar TL ve 2026 yılında da 989 milyar TL olacak.

2024'ün ilk 7 ayında durum ne?

2024 yılına gelindiğinde ise, ilk 7 ay itibarıyla bütçeye konulmuş olan kurumlar vergisi tahsilat hedefi olan 1 trilyon 275 milyar TL'nin 480 milyar TL'si tahsil edilmiş durumda. Kurumlar vergisinin

2024 yılı Ocak-Temmuz döneminde toplam vergi gelirleri içindeki payı ise yüzde 12,55. Buna göre şirketlerin ödediği doğrudan vergi, çalışanların ödediği doğrudan vergiden yüzde 35 daha az oldu.

Dolaylı vergiler toplam vergilerin yüzde 65'ini oluşturdu

Dolaylı vergilerin payı da arttı. Hükümet yılın ilk 7 ayında 515,1 milyar lira KDV, 743,5 milyar lira ÖTV geliri elde etti. KDV gelirleri geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre yüzde 120 artarken, ÖTV geliri yüzde 82 artış gösterdi.

Hazine ve Maliye Bakanlığı 2023 yılına ilişkin Merkezi Yönetim Bütçe İstatistikleri'ne göre, merkezi yönetim bütçesinin vergi gelirleri 2023 yılında 4,5 trilyon TL'ye ulaşırken, bu vergi gelirlerinin 2,5 trilyon TL'lik kısmını KDV ve ÖTV tek başına oluşturdu. Bu dönemde dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içinden aldığı pay ise yüzde 65'in üzerine çıktı.

Verilere göre, 2023 yılında gelir, kazanç ve mülkiyet üzerinden alınan 1 trilyon 554 milyar TL'lik doğrudan (dolaysız) vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı yüzde 34,54 seviyesinde gerçekleşti. 2022 yılında bu oran yüzde 37,84'tü. Aynı dönem içerisinde dolaylı vergilerin toplam vergiler içindeki payı ise yüzde 61,84'ten yüzde 65,24'e yükseldi. Vergi gelirlerinin yüzde 0,22'si ise başka yerde sınıflandırılmayan diğer vergilerden oluştu.

2023 yılında dolaylı gelirlerin içerisinde en yüksek payı KDV ve ÖTV aldı. 2023 yılında 1 trilyon 454 milyar TL'ye ulaşan toplam KDV gelirleri, dolaylı vergilerin yüzde 49,55'ini oluştururken, 4,5 trilyon TL'lik toplam vergi gelirlerinin ise yüzde 32,33'lük kısmını tek başına karşıladı. Bunun yanı sıra 928 milyar 195 milyon TL'lik ÖTV geliri, dolaylı vergilerin yüzde 31,62'sini, toplam vergilerin ise yüzde 20,62'sini oluşturdu.

Verilere göre, devlet her 100 TL'lik vergi tahsilatının yüzde 72'sini tüketim vergilerinden karşıladı.

Her senenin başında, çalışanın ücretinden kesilecek vergi oranını belirleyen vergi dilimi kararlaştırılıyor.

30 Aralık 2023 günü Resmi Gazete'de yayımlanan "Gelir Vergisi Genel Tebliği" ile 2024 yılında ilk vergi dilimi 110 bin lira oldu. Toplam ücreti 110 bin lirayı geçmemiş bordrolu çalışanın ücretinin yüzde 15'i, sene başından itibaren aldığı ücret toplamı 110 bin lirayı geçtiğinde ücretinin yüzde 20'si, 230 bin liradan sonrası için ücretinin yüzde 27'si gelir vergisine gidiyor.

Verilere göre, işçi ve çalışanların ücret ve maaşından kesilen gelir vergisi, geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre yüzde 124 arttı. 2014-2023 arasında toplam vergi gelirlerinin yüzde 16'sı işçilerin ücretlerinden kesilmişken şirket vergilerinin payı yüzde 15,6 düzeyinde kaldı.

Asgari ücret istisnasının vergiden değil matrahtan indirim şeklinde uygulansaydı 2024'te işçinin eline geçen net ücret en az 14 bin TL artacaktı.

Türkyedeki şirketler 60 trilyon ciro elde etti, 833 milyar TL vergi ödedi. Ödenen verginin ciroya oranı, yalnızca 1,39'u oldu

Hava sıcaklığı, yetersiz havalandırma ve altyapı sorunlarıyla birleşince cezaevlerinde yaşamak mahpuslar için işkenceye dönüşüyor

ESRA VARHAN

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevki-fefleri Genel Müdürlüğü (CTE) verilerine göre, 2024 Eylül ayı itibarıyla Türkiye hapishanelerinde 356.865 mahpus bulunuyor. 404 ceza infaz kurumunda toplam kapasite 295.328 kişiyle sınırlı olmasına rağmen, yüzde 20'yi aşkın kapasite aşımı yaşanıyor. Bu da 61.537 kişinin kapasitenin üzerinde tutulduğunu ve yaşam alanlarının ciddi şekilde daraldığını gösteriyor. CİSST, yaşam alanlarının asgari standartlara uygun olmadığını ve mevcut altyapının yetersiz kaldığını vurguluyor.

Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi Standartlarına uyulmuyor

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST) ve CİSST Savunuculuk Koordinatörü Berivan Emine Korkut, Türkiye'deki ceza infaz kurumlarındaki yaşam alanlarının asgari standartlara uygunluğu konusunda endişelerini dile getirdi.

Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (CPT) standartlarına göre, tek kişilik odalarda 6 metrekare yaşam alanı, çok kişilik odalarda ise mahkûm başına 4 metrekare alan bulunması gerekiyor. Ancak, bu standartların sadece yeni inşa edilen kurumlar için mi geçerli olduğu ve kapasite sorunu yaşayan kurumlar için ne gibi önlemler alındığı belirsiz.

Avrupa'da en fazla mahkum ve tutuklu Türkiye'de

Lozan Üniversitesi tarafından hazırlanan 2023 yılı cezaevi raporuna göre, Türkiye, Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler arasında 31 Ocak 2023 itibarıyla yaklaşık 348 bin 265 mahkum ve tutuklu ile en yüksek sayıya sahip ülke oldu. Türkiye'yi sırasıyla İngiltere (90 bin 964), Fransa (72 bin 294) ve Polonya (71 bin 228) takip etti. Avrupa genelinde cezaevi nüfusu, 2022'ye kıyasla ortalama yüzde 2 oranında artış gösterdi. Türkiye, 100 bin kişi başına 408 mahkum ve tutuklu ile en yüksek cezaevi nüfus oranına sahip ülke oldu. 2005'ten 2023'e kadar Türkiye'deki cezaevi nüfusu yüzde 439 oranında arttı.

Sıcaklar hasta ve yaşlı mahpuslar için yaşamsal tehdit

CİSST Savunuculuk Koordinatörü Berivan Emine Korkut, hapishanelerde yaşanan kapasite sorunları ve sıcak havanın birleşmesinin özellikle hasta ve yaşlı mahpuslar için büyük bir tehdit oluşturduğunu belirtiyor. Örnek olarak, 86 yaşındaki demans hastası Abdulhalim Kaya'nın durumu üzerinden, sıcak hava dalgalarının bu tür mahpuslar için yaşamsal tehlike yarattığına dikkat çekiyor.

Kaya, 2020'de prostat ameliyatı olmuş ve ardından Bursa H Tipi Cezaevi'ne götürülmüş. Sağlık sorunları nedeniyle cezası ertelenen Kaya, daha sonra Batman M Tipi Cezaevi'ne nakledildi ve burada 15 ay tek başına tutuldu. Şu anda yürüye-

CEZAEVİ YAKIYOR

miyor, kişisel ihtiyaçlarını karşılayamıyor ve konuşamayacak durumda. Sıcak hava nedeniyle sağlığı daha da kötüleşen Kaya, koğuş arkadaşları tarafından soğuk suyla kendine getiriliyor.

Mahpuslar, sıcak hava koşullarına karşı çeşitli yöntemlerle başa çıkmaya çalışıyorlar. Ancak cezaevi koşulları, bu çabaları çoğu zaman yetersiz kılıyor. Bir mahpus yakını durumu şöyle anlatıyor: "Babam koğuştaki sürekli sıcak havaya maruz kalıyor. Vantilatör alabilmek için kantinden para harcamak zorunda kalıyorlar, ama o da pek işe yaramıyor. Klima gibi bir şey ise hiç düşünülüyor."

Bir başka mahpus, adının gizli kalmasını isteyerek, yakını aracılığıyla verdiği bildide cezaevinde suya ve vantilatörlere ulaşmanın bile maddi bir yük haline geldiğini vurguluyor: "Elektrik faturalarını biz ödüyoruz, vantilatör çalıştırmak bile masraflı. Maddi durumu olmayanlar için bu durum gerçekten çok zor."

Kadınlar, iki kat fazla risk altında

CİSST'in aktardığına göre, University College London öncülüğünde hazırlanan ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ile Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) gibi kuruluşlardan uzmanların katkıda bulunduğu 2020 geri sayım raporuna göre, Türkiye sıcak hava dalgasına bağlı 65 yaş üstü ölümlerin en fazla görüldüğü 2. bölge kategorisinde yer alıyor. Yine aynı rapora göre dünya genelinde 2000-2018 arasındaki 18 yılda aşırı sıcaklara bağlı

yaşamını kaybeden yaşlı nüfusu yüzde 54 artmıştır. 2018 yılında tüm dünyada 65 yaş üstü 296 bin kişi aşırı sıcaklar nedeniyle hayatını kaybetti. Türkiye'de hapishanelerde toplam 5.235 yaşlı (65 yaş üstü) mahpus bulunuyor, birçoğunun kronik hastalıkları mevcut. Yaşlı olmakla birlikte ciddi sağlık problemi yaşayan mahpusların da sağlık durumları sıcak hava dalgaları ile kötüleşiyor.

2024 raporunda ise, aşırı sıcaklık kaynaklı ölümlerin izlenen 823 bölgenin yüzde 94'ünde arttığı ve bu ölümler arasında kadınların erkeklere oranla iki kat daha fazla risk altında olduğu belirtildi. Bu artışın nedenlerine ilişkin olarak, raporlar; yaşlanan nüfus, artan sıcak hava dalgaları ve yetersiz adaptasyon önlemleri gibi faktörlere dikkat çekti. İklim değişikliği ile bu tür sağlık krizlerinin daha da yaygınlaşacağı, özellikle de sıcak hava dalgalarının sessiz bir katil gibi hareket ettiği ifade edildi.

Adalet Bakanlığı'nda çalışan ancak ismini açıklamak istemeyen bir uzman, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları'nın, ceza infaz kurumlarındaki yaşam koşulları ve uygulamaların temel insan haklarına ve uluslararası standartlara uygunluğunu denetlediğini belirtti. Bu denetimlerin temel amacı, tutuklu ve hükümlülerin olası kötü muameleden korunmasını sağlamak. Uzman, hapishanelerde olası yüksek sıcaklara karşın tüm önlemlerin alındığını belirtti. Son dönemde yaşanan yüksek sıcaklıklarla

ilgili de konuşan uzman, cezaevlerinde olası sıcak hava dalgalarına karşı gerekli tüm önlemlerin alındığını belirtti. "Cezaevleri dışarıya kadar sıcak değil, çünkü binaların yalıtımı ve beton yapısı mahpusları sıcaktan koruyor," diyen uzman, hava sirkülasyonunun dış mekanlara göre daha iyi olduğunu dile getirdi. Ayrıca mahpusların istedikleri zaman herhangi bir kısıtlama olmaksızın soğuk ve sıcak suya erişim imkanının bulunduğu- nu sözlerine ekledi.

Cezaevlerinde düzenli aralıklarla sağlık kontrolleri yapıldığını ve olası sıcak çarpması ya da dehidrasyon vakalarına karşı gerekli tıbbi tedbirler alındığını belirtti. Ayrıca, mahpuslara yeterli miktarda temiz su, sabun, duş alma imkanları ve kişisel hijyen malzemeleri sağlandığını paylaştı.

Ancak yeminli, şeffaf ve bağımsız kişilerden oluşan Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarının raporları kamu ile paylaşılıyor.

Kriz planları oluşturulmalı

Bu alanda daha atılması gereken önemli adımlar bulunduğunu vurgulayan Korkut, "Öncelikli olarak özel ihtiyaçlı olarak tanımlanan; 65 yaş üstü, sağlık problemi olan, engelli, kadın ve anneleri ile tutulan 0-6 yaş grubu çocuklar için acil önlemler alınmalıdır. Küresel ısınma ve artan sıcaklıklar afet olarak tanımlanmalı ve kapalı mekanlara etkilerinin azaltılması için kısa, orta ve uzun vadeli kriz planları devreye sokulmalıdır" dedi.

Deprem bölgesinde kadın olmak

CEREN BALA TEKE

Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depremlerinin ardından bölgede çalışmalar yürütmeye başlayan Mor Dayanışma'dan Avukat Sezen Ezer ve Psikolog Aleyna Kurdaş, depremden etkilenen illerde yaşayan kadınların karşılaştıkları sorunları araştırdı. Araştırma sonucunda kadınların geçen bir yılın ardından hala konteynerlerde boşandıkları eşleriyle yaşamaya mahkûm edildikleri, sağlık hizmetlerine erişemedikleri, ev içi iş yükünün arttığı, göçmen kadınların ırkçılığa maruz kaldıkları anlaşıldı.

Mor Dayanışma, 11 ili etkileyen Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depremlerinin ardından bölgede kadınların haklarına erişimi için çalışıyor. Dayanışmadan Avukat Sezen Ezer ve Psikolog Aleyna Kurdaş depremlerin ardından geçen sürede bölgedeki sorunların çözülmediğini ve kamu kurumlarının bölgedeki sorunları görmezden gelerek adeta "sırtını döndüğünü" aktardı.

Bölgede hala temiz suya erişim kısıtlı olduğundan kadınların hijyen sorunları yaşadığını belirten Ezer ve Kurdaş, "Çadırlarda ve konteyner kentlerde mahremiyet ve hijyen sorunu kadınlar için halen devam etmekte. Temel ihtiyaca erişim konusu hala çok büyük bir sorun özellikle temiz suya erişimin kısıtlı olması kadınların hijyen sorunlarının devam etmesine sebebiyet veriyor. Kadınların hijyen sorunlarına çözüm olabilmek adına özellikle düzenli kadın sağlığı eğitimleri düzenliyoruz. Düzenlediğimiz eğitimler ile kadınlara hijyen kiti dağıtımını sağlayarak dayanışmayı sürdürüyoruz" dedi.

"Kadınların mahremiyeti ihlal ediliyor"

Küçük bir alan olan konteynerlerde çok nüfusun yaşamasının kadının mahremiyetini ihlal ettiğini söyleyen Ezer ve Kurdaş şöyle devam etti:

"Konteyner kentlerde; konteynerlerin çok küçük olması, içerisinde fazla nüfus yaşaması, konteynerlerin ses yalıtımlarının olmaması sebebiyle kadınların yaşamlarında çok büyük mahremiyet ihlali söz konusu. Küçük bir alanı birçok insanla paylaşmak zorunda kalan kadınlar kendilerine zaman ayırdıkları, kendileriyle tek başına kalıp nefes alabildikleri vakit ve mekân bulamıyorlar.

Mahremiyet konusu gözetilmezken ve bu kadar saldırı altındayken Mor Dayanışma olarak kadınların 'ev'lerinden çıkabilecekleri, sosyalleşebilecekleri alanlar açmaya, güvenli mekanlar oluşturmaya

Deprem bölgesinde yaşayan kadınların bir yıl sonra hala konteynerlerde boşandıkları eşleriyle yaşamaya mahkûm edildiği, sağlık hizmetlerine erişemediği, ev içi iş yükünün arttığı, göçmen kadınların ırkçılığa maruz kaldığı anlaşıldı.

MOR DAYANIŞMA
Aydınlatılmayan sokaklar kadınlar için güvensiz

Ulaşım ve aydınlatma sorununun kadınlar, çocuklar için güvenlik açığı oluşturduğunu belirten Kurdaş ve Ezer, şöyle devam etti: "Yine ulaşım hala burada büyük sıkıntı, aydınlatılmayan sokaklar kadınlar ve çocuklar açısından oldukça güvensiz yerlere dönüşmüş durumda. Bizler bulunduğumuz yerlerde bu sorunların tespitiyle imza kampanyası başlattık, önümüzdeki günlerde kamu kurumlarını bu anlamda harekete geçirmek üzere gerekli başvuruları yapacağız çalışmalarımız devam ediyor. Mahallelerde kadınlarla bir araya gelerek güvenli alanlar oluşturmaya dayanışmayı büyüten ve güçlendirici atölyelerde bir araya geliyoruz ve insanca yaşanabilir, güvenli bir yaşamı kurmak için mücadelemizi sürdürüyoruz."

çalışıyoruz. Ayrıca yaşadıkları ihlaller doğrultusunda kendilerini ifade etmeleri için düzenli olarak psiko-sosyal ve hukuki destek çalışmaları yürütüyoruz. Samandağ ve Serinyol derneklerimizde birebir danışmanlık ve atölyelerimiz devam ediyor."

"6284 sayılı kanun tedbirlerinin işlenmesi askıya alındı"

Kurumların her bir aileye tek çadır veya konteyner vermesi nedeniyle boşanma aşamasında oldukları erkeklerle aynı ortamı paylaşmak zorunda olan ve şiddete maruz kalan kadınlar olduğunu ifade eden Avukat Ezer ve Psikolog Kurdaş, gözlemlerini şu şekilde aktardı:

"Kamu kurumları özellikle kadına yönelik şiddetin üstünü örtme çabasında bu yüzden gerçek veriler asla paylaşılmıyor ya da veri tutmak gibi bir dertleri zaten yok. Genel politikalar da zaten kadın düşmanı ve hukuksuzluk ve cezasızlıkla şiddetin önü açılıyor. Afet bölgelerinde ne yazık ki bu durum daha derinleşmiş durumda. Mor Dayanışma olarak depremden hemen sonra kurduğumuz kadın çadırlarında birebir ilgilendiğimiz, takip ettiğimiz ve gözlemlediğimiz durumlar şu şekildeydi: Özellikle boşanma aşamasında olan kadınların boşanmak üzere olduğu erkeklerle aynı çadırdaki kalmak zorunda bırakılması, 6284 sayılı kanun tedbirlerinin işlenmesinin askıya alınması, özellikle aile mahkemelerinin yeniden açılması süreçlerinin uzaması ve bu durumun ön-celenmemesi söz konusu. Bu sürecin uzaması uzaklaştırma kararlarının ihlal edilmesine, kadınların tamamen güvensiz alanlara itilmesine ve kadına yönelik şiddetin daha da artmasına sebep oldu.

Konteyner kentlerde ise eşlerden sadece birine konteyner verilmesi aile bakım yükünün kadının üzerine kalması ve barınma sorununun çözülmemesiyle birlikte şiddet faili eşlerle birlikte yaşamak durumunda kalıyor kadınlar. Kadınlar hala boşandıkları eski eşleri ile yaşamak zorunda bırakılıyor. Kadınların rızası olmamasına rağmen bu durum devam ediyor. Ev emeğinin, çocuklara bakım yükünün kadına yüklenilmesi ayrıca yaşadıkları mahremiyet ihlali sebebiyle konteyner kenti halkı tarafından toplumsal baskıya maruz kalmaları kadınları buldukları alanda kalmaya zorluyor. Kadın örgütlerinin, derneklerin konteyner kentlerde çalışma yapması valilik vs. izinleriyle engellenirken şiddet faili erkekler ellerini kollarını sallayarak buralara girebiliyor ve kadınlar da kendilerine şiddet uygulayan faille aynı yerde güvensiz yaşamaya mahkûm bırakılıyor.

Ezer ve Kurdaş, bölgede yaşayan göçmen kadınların dil sorunu sebebiyle hukuki desteğe erişemediklerini, kolluk kuvvetlerinin de kadınları Geri Gönderme Merkezi'ne götürmekle tehdit ettiğini öne sürdü. Kadınların, ırkçı söylemlere maruz kaldıkları da belirtildi.

'Acil ihtiyaçlar hala güncelliğini koruyor'

Kamu kurumları buradaki sorunlara sırtını dönmüş durumda. Kadına yönelik şiddet ve güvenliğe dair sıkıntılar sürmekte. Hiçbir bölünme yok. Kadınlar kamu kurumlarından aldıkları küçük destekler kesilince zor durumda kaldı. Geçici barınma alanlarında birçok sorun var. Yaşlı hasta bakımevleri yok, kreş yok kadınlar aile içine ev içi yoğunlaşmış emek sömürüsüne maruz kalıyor. Aile sağlık merkezleri yetersiz."

-YAŞAM-

Diyarbakır'da moda ve kültür buluşması: Nevroz coşkusu defileye taşındı

ESRA VARHAN

Diyarbakır, tarihi ve kültürel zenginliği ile bilinen bir şehir. Bu yıl, bu zenginlik moda ile muhteşem bir şekilde buluştu. Diyarbakır'da düzenlenen özel bir defile, Nevroz coşkusu ve yöresel motifleri modern tasarımlarla harmanlayarak izleyicilere sundu. Bu etkinlik, Diyarbakır'da Kadın Sanat ve Edebiyat Derneği'nin (KASED) öncülüğünde Lewendi Dikim Evi'nin katkısıyla gerçekleştirildi ve büyük ilgi topladı. Etkinliğin merkezinde, geleneksel el işçiliği ve yöresel kıyafetler yer aldı.

Yöresel giysilerin yeniden doğuşu

Bu özel defilenin arkasındaki isimlerden biri olan Yasemin Süleymanoğlu, 22 yıldır kıyafet dikiyor, terzilik yapıyor ve bu defiledeki tüm tasarımlar kendisine ait. Yasemin, defilede sergilediği koleksiyon hakkında şunları söyledi:

"Bu işi gerçekten çok severek ve isteyerek yapıyorum. Defileyi düzenlemekteki amacım, eskiye dayalı kıyafetlerimizi öne çıkarmaktı. Modernleşmiş kıyafetler günümüzde daha çok göz önüne geliyor, ama eski motifler unutuluyor. Biz bu çalışmada, dedelerimizin, nenelerimizin, annelerimizin giydiği kıyafetleri yeniden gün yüzüne çıkarmaya çalıştık. KASED'in desteğiyle bu kültürel çalışmayı gerçekleştirdik."

Yasemin, özellikle eski kıyafetlerin kalitesine ve benzersizliğine vurgu yaptı. Günümüz koşullarında, eski pamuklu kumaşları ve motifleri bulmanın zor olduğunu belirtti: "Geçmişte pamuklu kumaşlar ve üzerinde motifler olan kumaşlar vardı. Şu anda o kumaşları bulmakta zorlanıyoruz ve artık o kalitede ürünler de yok. Ancak biz, bu eski motifleri yeniden hayata geçirmek için elimizden geleni yapıyoruz."

Defilenin düzenleyicilerinden biri olan KASED'in başkan yardımcılığı görevini yürüten ve halk oyunlarını eğitmenliği yapan ve erbani çalan Deniz, derneğin bu tür etkinliklerdeki rolünü ve hedeflerini şu şekilde anlattı:

Diyarbakır'da Kadın Sanat ve Edebiyat Derneği'nin öncülüğünde Lewendi Dikim Evi'nin katkısıyla gerçekleştirilen defilede geleneksel el işçiliği ve yöresel kıyafetler yer aldı.

"KASED, kadınların kültür ve sanat alanında görünür kılınmasını ve üretimlerinin gün yüzüne çıkmasını hedefliyor. Diyarbakır'daki bu defile de bu hedefin bir parçasıydı. Biz, sadece Diyarbakır değil, tüm bölgedeki kültürel ve sanatsal değerleri yaşatmaya çalışıyoruz. Bu defile ile, kültürel mirasın moda ile nasıl buluşabileceğini gösterdik."

Deniz, ayrıca defileyi izleyenlerin geri bildirimlerinden de bahsetti: "Defileyi izleyenler, koleksiyon hakkında çok olumlu geri bildirimlerde bulundular. Özellikle gençler ve kadınlar, bu tür etkinliklerin devam etmesini istediklerini söylediler. Bu, bizim için büyük bir motivasyon kaynağı oldu."

Geleneksel Kıyafetlerin Günümüz ile Uyumu Yasemin, defilenin hazırlık sürecinde karşılaştıkları zorluklara da değindi. Geleneksel kıyafetlerin modern malzemelerle yeniden üretimi konusunda yaşanan zorlukları şu şekilde dile getirdi: "Günümüzde, eski pamuklu kumaşları ve üzerlerindeki motifleri bulmak çok zor. Ancak biz, elimizden geleni yaparak bu kumaşları yeniden üretiyoruz. Fiyatı ne olursa olsun, istediğimiz kalitede kumaş bulduğumuzda hemen alıyoruz. Bu koleksiyonun hazırlanmasında da bu şekilde çalıştık."

Yasemin, ayrıca farklı bölgelerden kıyafetleri de defileye dahil ettiklerini belirtti: "Defilede, Siverek, Urfa, Diyarbakır, Bat-

man, Mardin gibi yerlerden geleneksel kıyafetler yer aldı. Bu kıyafetleri yeniden canlandırmak, kültürel mirasımızı yaşatmak adına çok önemli."

"Klasik moda dışına çıktık"

Defilede yer alan kıyafetlerin tarihi ve kültürel dokusunu bozmadan yeniden üretmenin önemine vurgu yapan Deniz, "Bizim amacımız, geçmişi bugüne uyarlamak değil, geçmişi bugüne taşımaktır. Bu nedenle, kıyafetlerin orijinalliğini korumak için çok titiz çalıştık. Her bir kıyafetin yöresel özelliklerini ve kültürel değerini korumaya özen gösterdik" dedi.

Deniz "KASED olarak, bu tür etkinliklerin kültürel mirasımızı yaşatmak adına çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Gelecekte de bu tür çalışmalara öncülük yapmayı planlıyoruz. Amacımız, kültürel değerlerimizi korumak ve gelecek nesillere aktarmak" şeklinde konuştu.

Diyarbakır'da gerçekleştirilen bu özel defile, Nevroz coşkusu ve yöresel motifleri modern tasarımlarla buluşturarak izleyicilere benzersiz bir deneyim sundu. KASED'in öncülüğünde düzenlenen etkinlik, geleneksel el işçiliği ile modern modayı bir araya getirerek, kültürel mirasın yaşatılmasına önemli bir katkı sağladı.

Zeynebiye: Her gün aşura, her yer Kербela

EGE VURAL HÜKÜMDAR

Zeynebiye, İstanbul Küçükçekmece'de bulunan ve 100 bin Caferi'ye ev sahipliği yapan bir mahalle. Türkiye'deki nüfuslarının yaklaşık üç milyon kadar olduğu tahmin edilen Caferi mezhebinin mensupları çoğunlukla Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşıyor. Caferiler özellikle Kars, Iğdır, Ardahan ve Ağrı illeri civarında yoğunlaşıyor. Caferiler, genellikle Hicri takvime göre Muharrem ayının 10. günü gerçekleştirdikleri Aşura Matemi'yle biliniyorlar. İstanbul'da kendi kendilerine yettikleri bir mahalle kuran Caferiler "Her yer Kербela, her gün Aşura" diyerek davalarını her daim kendilerine hatırlatıyor. Tamamı cemaatin desteğiyle yapılan ve diyanete bağlı olmayan camileri, aynı zamanda tüm mahalle halkının sosyalleşme alanı.

35 kişiyle başlayıp milyonlara kavuşan dava

Zeynebiye Mahallesi, ilk olarak 1978 senesinde Kars'tan İstanbul'a göç eden ailelerle ilk şeklini almaya başladı. Caferilik İnancını Tanıtma, Araştırma ve Eğitim Derneği (Caferi-Der) Başkanı Hasan Babur'un ifadesiyle "35-40 kişiyle başlayıp bugün milyonların teveccühüne kavuşan bir davadır Zeynebiye".

Zeynebiyeliler, 680 yılında Kербela'da yaşanan katliamı unutturmamayı kendilerine görev edinmiş vaziyette. Ker-

bela'da yaşananları aktaran Caferi-Der Başkanı Babur, Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin ve 71 yol arkadaşının, Yezid tarafından acımasızca katledildiğini ifade etti. Babur mahallenin adının, bu olayın gelecek nesillerce

Tamamen cemaatin bağışlarıyla yapılan Zeynebiye Cami ve Kültür Merkezi, cami işlevinin yanı sıra sosyalleşme merkezi işlevi görüyor. Yapının kültür merkezi kısmında kütüphane, çay ocağı, bilardo ve oyun salonu bulunuyor. Bununla beraber kültür merkezinin 5. katı ulusal bir televizyon kanalı olan "Kanal 12'ye" de stüdyo için ev sahipliği yapıyor. Aşura Günü'nden 30 gün başlayan ve Kanal 12'den canlı yayınlanan paneller, birçok din alimine ve tanınmış kişiyi konuk ediyor.

Aşura Günü'nden 30 gün önce cami başlayan "deste", Aşura Günü'ne doğru sokaklara taşıyor. Binlerce insanın ayrı ayrı gruplar halinde sembolik olarak ellerini göğüslerine çarpması olan "sine vurmak" ile gerçekleşen ibadette mersiyeler okunuyor. Ona yakın "destenin" bulunduğu cemaatte, her bir deste Hz. Hüseyin'in yoldaşlarından birinin adını alıyor. Dünyada ve Türkiye'nin bazı bölgelerinde Aşura Matemi ibadetlerinin "kabulü için kan çıkması gerekliliği" iddiası sebebiyle kimileri "sine vurmak" için zincir kullanıyor. Zeynebiye'de zincir vurmak yasak. Bunun yerine her sene Aşura Günü'nde Kızılây'a kan verilmesi öneriliyor. Babur, bu durum için her sene kendi rekorlarını yeniden kırdıklarını belirterek "Zalimce bir katliamı, hayat kurtararak anıyoruz" dedi.

-GÜNDEM-

Kültürlerin buluştuğu Radyo: Alef FM

Alef FM Genel Koordinatörü Rüzgâr Ümit Baysal, "Mardin'de bir arada yaşayan halkların dillerini radyomuzda bir arada duyurmak istedik. Arapça, Süryanice, Türkçe, Kürtçe, İngilizce gibi dillerin radyoda yer alması dinleyicilerin kendilerini ifade etmelerini sağlıyor" diyor

ESRA VARHAN

Mardin'in kültürel çeşitliliğini ve farklı dilleri bir araya getirerek, "Kültürlerin Buluştuğu Radyo" sloganıyla 2018 yılından beri yayın yapan Alef FM, çokdillilik anlayışıyla ve farklı topluluklara yönelme vizyonuyla dikkat çekiyor.

Alef FM Genel Koordinatörü Rüzgâr Ümit Baysal, radyonun kuruluş süreci, hedef kitlesi, izlediği politika ve kültürel zenginliği ön plana çıkarma misyonunu anlattı. Bu coğrafyada farklı dillerin konuşulma-

sına rağmen, aynı anda birden fazla dilde yayın yapan bir radyo bulunmamasının, kendilerine bir boşluk hissettirdiğini belirtiyor Baysal. Bu düşünce doğrultusunda projeyi hayata geçirmeye karar veriyorlar. Ancak RTÜK'ten izin almak konusunda ciddi zorluklar yaşamışlar. Uzun bekleme süreleriyle karşılaşsalar da 2018'de yayın hayatına başlıyorlar. Baysal, radyoyu, kuruluşunu, şöyle anlattı:

"Temel amaçlarımızdan biri, içinde bulunduğumuz coğrafyada zorlu olabileceğini bilse de, bu birlikteliğin ve anlayışın mümkün olduğuna dair umudu taşımaktır. Alef FM, insanlara bu birlikteliğin ve hoşgörünün mümkün olduğunu göstermek için bir araç olmayı hedeflemekte. Mardin'de bir arada yaşayan halkların dillerini radyomuzda bir arada duyurmak istedik. Bu çok dillilik anlayışı, insanların birbirlerini kabullenmesinde derin bir rol oynuyor. Arapça, Süryanice, Türkçe, Kürtçe, İngilizce gibi dillerin radyoda yer alması dinleyicilerin kendilerini ifade etmelerini sağlıyor. RTÜK izin süreci, farklı dillerde yayın yapma iznini almak, oldukça zorlu ve uzun bir süreçti. İnsanların talepleri karşısında hiçbir şey duramayacağını bilerek, Süryanice, Kürtçe, Arapça ve Türkçe yayın yaparak insanların ilgisini çekmeyi hedefliyoruz. Böylelikle bu süreci daha kolay aşabileceğimize inanıyoruz."

"Radyomuz, kültürel çeşitliliği bir araya getirerek insanları birleştiren bir yayın politikası izliyor. Ancak bu politika doğrultusunda öne çıkarmak istediğimiz programlar, içerikler ve konular konusunda bazı zorluklar yaşıyoruz. Bu sebeple, radyo programları ve içeriklerimizde daha fazla çeşitlilik ve derinlik sağlamak için çaba gösteriyoruz. Şu anda bahsettiğimiz dillerde programlarımız bulunmakla birlikte, yeterli olmadığını farkındayız ve çeşitliliği artırmak için daha fazla adım atmaya hedefliyoruz.

Süryanice'nin yok olma tehlikesi bulunduğu dikkat çeken Baysal, Süryanice konuşan toplulukların kendi dillerini radyodan duymalarının önemine değindi.

Silah ruhsatları artıkça endişe de artıyor

HAVİN ÖLMEZ

Şiddeti anlatan haberlerin sayısı her geçen gün artıyor. Bireysel silahlanmanın neden olduğu şiddet olaylarındaki artışa siyasiler ilgisiz. Geçtiğimiz yıl 2 bin 500 kişinin bireysel silahlanma sonucunda öldürüldüğü Türkiye'de, Umut Vakfı'nın yaptığı araştırmaya göre yaklaşık 36 milyon ruhsatsız silah bulunuyor. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre de Türkiye'de nüfus başına düşen silah sayısı uluslararası standartlara göre oldukça yüksek.

Bireysel silahlanmaya karşı çalışmalar yapan Umut Vakfı Yönetim

Akcan, kayıt dışı ruhsatsız silahlarla ilgili cezaların artırılması gerektiğini,

Kurulu üyesi, psikiyatrist Dr. Ayhan Akcan, on yıl öncesinde, işlenen cinayetlerde silah kullanma oranının yüzde 50 civarındayken, bugün oranın yüzde 80'lere yükseldiğini söyledi. Akcan, cinayet, yaralama ve intiharlarda da artış yaşandığını söyledi.

mevcut sistemde cezaların caydırıcı olmadığını dile getirerek, "Türkiye'de yaklaşık 4 milyon ruhsatsız silah var. Bunun 9 katı kadar da ruhsatsız silah dediğimiz silahlar mevcut. Erteleme, kabahatler kanunu kapsamında çıkarılmalıdır.

'Ruhsat süresi 2 yıla inmeli'

Erteleme olmadan en az üç ay hapis cezası getirilmelidir. Referans, bekleme süresi, belli süre, iptal, el koyma, eğitim, evde silah kasası zorunluluğu, internetten satış, reklam teşhir yasağı, ciddi kişilik bağımlılık ve öfke testleri uygulamaya sokulmalıdır. Ruhsat süresi iki yıla indirilmeli, silah edinim sayısı düşürülmeli, bu tedbirler acil hemen yapılmalıdır" dedi.

Sokak müzisyenlerinin 'güvenlik görevlileriyle' imtihanı

EGE VURAL HÜKÜMDAR

Ufuk; Ankara'da herkesin gitmek istediği yere ulaşmak için geçmesinin farz olduğu Kızılay'ın telaşına eşlik eden sokak müzisyenlerinden biri. Genelde müziğini ya güvenlikten ya da zabıtalardan kaçarak yapıyor. Ufuk, "Alanı zengin, vereni fakir etmez" denilen bozuk paralarla zengin olmuyor ancak cüzdanını rahatlatabiliyor. Hacettepe Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği'ni ikinci sınıfta bırakan Ufuk, o zamandan beri hem müzisyenlik hem de barmenlik yapıyor. Yaklaşık üç senedir hafta içi barmen olarak çalışan Ufuk, cumartesi günlerinde de çalıştığı barda sahne alıyor.

Ufuk, Ankara'daki müzisyen kovalamacasının kaçanlarından biri. 2020'de pandemi nedeniyle yüz yüze eğitime

başlayamayan Ufuk, sosyalleşebilmek ve boş vakitlerini değerlendirebilmek için uzaktan gitar kursu almaya başladı. Gitara ayırdığı zamanın derslerine ayırdığı zamandan fazla olduğu fark eden Ufuk, okulu bıraktı ve müziğe yöneldi. 2022'nin sonlarına doğru geçinmekte zorluk yaşayan Ufuk, para kazanması gerektiğine karar verdi.

Ufuk, ev arkadaşının garsonluk yaptığı barda barmen olarak çalışmaya başladı. Birkaç ayın sonunda hafta içi barmenlik yapan Ufuk, aynı mekanda hafta sonu da gitarıyla sahne almaya başladı.

Ufuk, sahnesini sokaklara taşımaya karar verdi. İlk zamanlar çaldığı şarkılara sadece dinleyenler eşlik ederken daha sonraları da çalmasını istemeyenler de müdahale olmaya başladı. Kimi zaman kazandıklarını zabıtaya kapıran Ufuk için bu durum bir kovalamacaya dönüşecekti.

Ufuk da bu kovalamacayı Ankara Metrosu'nun vagonlarına taşıdı.

Barmenlik yaptığı mekanda cumartesi günü üç saat gitar çalan Ufuk, gece sahne almaya çıkmadan önce metroda güvenlikle biraz kovalamacaya oynuyor. Ufuk birkaç hafta içinde bunun da çaresini bulmuş. Metro kapısının dışında bekleyen Ufuk, kapıların kapandığı anda girerek güvenliğinin onunla girmesine engel oluyor ve gitarını alıyor.

"O vagon benim, şu çıkış senin" kovalamacasının kazananı son aylarda genelde Ufuk oluyor. Ufuk, "Ne değişti de artık yakalanmıyorsun?" sorusuna "Çok yakalandım çünkü" cevabını veriyor. Onunla baş edemeyeceklerini anlayan güvenliklerle de artık sadece selamlaşıyor ve birkaç vagon gezerek günlük yemek parasını böyle çıkarmaya başlıyor.

İşkencehane yıkıldı

MENEKŞE ECE DENİZ

12 Eylül ve işkence denilince akla ilk gelen mekânlardan olan Gayrettepe Birinci Şube 28 Nisan'da yıkıldı. Yıkıma gerekçe olarak emniyet birimlerinin İstanbul Hasdal'da bir araya toplanacak olması gösterildi. Gözaltında birçok kişinin faili meçhul bir şekilde kaybedildiği binanın yıkılmasına tepkiler sürüyor. Gayrettepe'de o dönemde işkence görenler, utanç müzesi olması gereken yapının bir rant alanına dönüşeceğini söylüyor.

Avukatların deyimiyle kısaca birinci şube ama tam adı İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Büroya bağlı Gayrettepe Birinci Şube. Beşiktaş Gayrettepe'de Profesör Doktor Bülent Tarcan Caddesi'nde yer alan 10 katlı bir emniyet birimi. 1970'li ve 1980'li yıllarda Filistin askısından elektrik akımına kadar her türlü işkencenin yapıldığı namı kendisinden de ileride korkutucu bir devlet efsanesi.

Her efsanede olduğu gibi neyin gerçek neyin sahte olduğu muğlaklaşmış. Öyle ki işkence sesleri duyulmasın diye çatısında yüzlerce martı beslendiği, işkencede öldürülen kişilerin cansız bedenlerinin binanın gizli kapısından çıkarılarak yoksul kimselere para karşılığı gömdürüldüğü bile söylenmiş.

'Dönemin tüm solcuları Gayrettepe'den geçti'

Her ne kadar ısrarla reddedilse de Gayrettepe, avukatların bile müvekkillerini görmeye gitmekten çekindiği koridorlarında ve binanın dışında çılgınlıklar duyulduğu İstanbul'un tam orta yeri Beşiktaş'ta bulunan bir işkencehaneydi.

Binada 1970'lerde başlayan işkenceler Birinci Şube, 1994'te Fatih'te Vatan Caddesi'nde yer alan İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün binasına taşınana kadar sürdü. Gayrettepe'de boşalan binayaysa Trafik Tescil Şube Müdürlüğü yerleştirildi ve bu birim Ocak 2023'te bina boşaltılana kadar hizmet verdi.

Hayrettin Eren, Süleyman Cihan, Nurettin Yedigöl, Mustafa Asım Hayrulloğlu bu binada öldürüldüğü belirtilen isimlerden sadece birkaçı.

1970'li ve 1980'li yıllarda Filistin askısından elektrik akımına kadar her türlü işkencenin yapıldığı namı kendisinden de ileride korkutucu bir devlet efsanesi olan Gayrettepe Birinci Şube birkaç ay önce yıkıldı.

1980'de ve 1982'de Gayrettepe'de işkence gören ve abisi Hayrettin Eren'i de burada gözaltında kaybedilmesiyle yitiren Gazeteci Faruk Eren, bir zamanların en ürkütücü işkencehanesi için "İstanbul'daki solculardan o dönemde oradan yolu geçmeyen kimse yoktur" dedi.

Eren de burada işkence gören isimlerden. Gözaltına alınışı için "12 Eylül öncesinde nisan-mayıs gibi gözaltına alınmışım. Abimin orada kaybedilmesinden iki yıl sonra 1982'de Gayrettepe'de ikinci kez işkence gördüm. O dönem İstanbul'un tüm devrimcileri ve siyasi sorumluları Gayrettepe'nin tezgahından geçiyordu" diyor.

Gayrettepe'nin bir hafıza mekânı olması gerektiğini savunan Eren, ne yazık ki Türkiye'de toplumsal muhalefetin bu tür dönüşümleri engelleyebilecek bir güce sahip olmadığına dikkat çekiyor. Ama bir yandan da Gayrettepe'nin hakkında çok şey yazıldığını ve unutulmasının da mümkün olmadığını belirtiyor.

Tek bir polis ceza almadı

İnsan Hakları Derneği (İHD) Eş Genel Başkanı Eren Keskin, Gayrettepe'yi "Bizim için işkencenin merkezidi" diyerek tarif ediyor. Keskin müvekkilleriyle görüşmek için gittiği Birinci Şube'de yaşadıklarını şöyle anlatıyor: "Müvekkillerimizle görüşmek için her gittiğimizde sorun yaşadık, görüşürmezlerdi de zaten. Gayrettepe'ye yolu düşen, giden herkes oradan işkence seslerini duyarak ayrılırdı. İnsanlar hep 'yapmayın' diye bağırırlardı ve bunu açık açık yapmaktan çekinmiyorlardı. Gayrettepe için yaptığımız tüm suç duyuruları sonuçsuz kaldı. Hem işkencenin hem cezasızlığın bir merkezidi Gayrettepe."

Keskin, 90'larda gözaltına alınıp Gayrettepe'ye götürülen Leyla Zana ve eşi Mehdi Zana'nın durumunu öğrenmek için Birinci Şube'ye gittiğini ve o gün bir polisin kendisine şiddet uyguladığını söylüyor:

"Bana onları görmeye mi geldin", diye sordular. Kolundan çeğiştirip bir odaya soktular. Odada o dönem DHKP-C tarafından öldürülmüş bazı polislerin fotoğrafları duvara asılmıştı. Kafamdan tutarak o fotoğraflara birer birer vurmaya başladılar. 'Senin müvekkillerin öldürdü onları' diyerek kafamı duvara vuruyorlardı ama kısa süre içinde bıraktılar beni."

İHD Başkanı Keskin, "Gayrettepe'de o dönem istisnasız her kadına cinsel taciz uygulandı. O günlerde biz 'İşkenceye maruz kaldın mı' diye sorduğumuzda hep elektrik, kaba dayak anlatılırdı. Cinsel işkence hiç anlatılmazdı. Orada kadın erkek fark etmeden herkes çırılçıplak sorgulanıyordu. Tabii kadınlar bunları sonra anlatmaya başladı. Gayrettepe bu nedenle cinsel işkencenin de merkezi oldu."

78'liler Platformu Sözcüsü Celalettin Can ise Gayrettepe'nin derinlere uzanan bodrum katlarını ve burada yapılan işkencelerde öldürülen ve kaybedilen Ahmet Karlangaç, Nurettin Yedigöl gibi isimleri hatırlatıyor:

"Biliyorsunuz bizde böyle yerler müze olacağına otel olur. Gayrettepe'nin giriş katının altında derinlere uzanan üç dört katı daha vardı. Orayı yıktılar, yok saydılar bir hafıza mekânı da beraberinde yok oldu. Peki hafızayı ortadan kaldırırsak gelecek kuşaklar nasıl hesaplaşacak, neye göre değerlendirecekler. Deliller ortadan kaldırılıyor diyebilirim. Gayrettepe'nin yıkımını böyle anlamak gerekiyor."

Bu yıkımlar nedeniyle Türkiye'nin geçmişle yüzleşmeyeceğini belirten Can, sözlerini şöyle sürdürüyor:

"Diyarbakır'da işkence gören 30 bin kişinin kayıtlarına ulaşmak istedik ve kayıtların yakıldığına dair iki üç albayın imzasının olduğu bir belge bulduk. Türkiye devleti bütün belgeleri yakmış, daha sonra bunu bir tutanakla kayda almış. Her şeyi bilerek yapıyorlar, hiçbir şey rastlandı değil Türkiye'de. Türkiye egemenleri üretim, insanlık vb. konularda geri olsalar da işkencede, baskıda oldukça ileridir. Uzmanlık alanları delilleri yok etmek, yargılamamak. Meseleye bir de buradan bakmak lazım."

İzmir'de tartışma büyüyor: Ya altın madeni ya baraj

SERCAN ENGEREK

İzmir'de 40 yıl önce planlanan Çamlı Barajı'na ilk Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporunun hazırlandığı tarihten 16 yıl sonra onay çıktı. Ancak Tüprağ Metal Madencilik şirketine ait altın madeni ocağı Çamlı Barajı'nın koruma alanında kalıyor. Bölgede altın madenciliği yapıldığı için yapımı sürekli ertelenen baraja ilişkin Çevre Bakanlığının yayımladığı "nihai ÇED raporu" altın madeni faaliyete devam ederken barajın nasıl yapılacağı sorusunu gündeme getirdi. Ayrıca İzmir'de gündün güne su kıtlığı artarken, suya ve toprağı zehirli kimyasallar salan altın madenine dokunulmaması ama barajın da yapılması için İzmir Büyükşehir Belediyesi (İzBB) ile merkezî iktidarın, Tüprağ Metal Madenciliğin uzlaştığı iddia edildi.

Altın madenine karşı açılan davaların avukatlarından

Arif Ali Cangı, yapılması planlanan Çamlı Barajı'nın su kaynaklarından Kokarpınar Deresinin 'mutlak koruma' alanında olduğunu belirterek önceki yıllarda İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresinin (İZSU) madene itiraz ettiğini ancak İZSU'nun bugün altın madenine itirazından vazgeçtiğini söyledi. Cangı, tepkisini "Efemçukuru yöresinin kayaç yapısında altın madeni nedeniyle ortaya çıkan ağır metaller uçup gitti mi? Onlarca sayfalık bilirkişi raporlarıyla tespit edilen kimyasal maddelerin su havzasını, toprağı kirletme riski yok mu oldu?" sözleriyle dile getirdi.

İzmir'in içme suyu ihtiyacının yüzde 40'ını karşılayan Tahtalı Barajı'ndaki su seviyesinin önceki gün yüzde 26,4'e düşmesi, Devlet Su İşlerinin (DSİ) Manisa'daki Gördes Barajı'ndan taahhüt ettiği suyu İzmir'e verememesi şehirde içme suyu konusundaki kaygıları artırdı. Hizmete girdiğinden beri doluluk seviyesi yüzde 10'u

bulmayan Gördes Barajı'ndan su gelmemesine karşılık her yıl DSİ'ye milyonlarca lira ödeyen İzBB'nin iştiraki İZSU ise son yıllarda su faturasına yaptığı devasa zamlara haziran ayında bir yenisini daha ekledi. İzBB, suyun metreküpüne yaptığı yüzde 45 zamları İzmir halkından büyük tepki topladı.

İzmir'de içme suyunun yüzde 40'ını sağlayan Tahtalı Barajı ile yapılması planlanan Çamlı Barajı'nın koruma alanlarında kaldığı için altın madenine karşı İZSU, Ege Çevre ve Kültür Platformu Derneği (EGEÇEP), İzmir Tabip Odası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası birçok dava açtı. 73 hektarlık işletme sahasına 512 hektar alan daha ekleyen altın madeninin kapasitesini artırmasına karşı 2022'de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuran avukat Arif Ali Cangı, altın madeni kapatılmadan Çevre Bakanlığının Çamlı Barajı için nihai ÇED raporunu kabul etmesini çelişkili bulduğunu söyledi.

Trans kadınların kaldığı sokaktaki binalar son iki yıldır aralıklarla mühürleniyor

Beyoğlu'nda son sokak: Küçük Bayram

MENEKŞE ECE DENİZ

Uzun yıllardan beri trans kadınlara, göçmenlere, yabancılara, işçilere ve yoksul kesime ev sahipliği yapan Beyoğlu, artık farklı kimlikleri altında toplayan şemsiye olma özelliğini kaybediyor. Küçük Bayram Sokak da trans kadınların kaldığı gerekçe gösterilerek düzenli aralıklarla kapatılan sokaklardan biri.

1990'larda Ülker Sokak'ta başlayan sonrasında Abanoz, Zürafa, Alageyik ve Kadem Sokağı da kapsayan soylulaştırma projeleri burada yaşayan ve hayatını seks işçiliğinden kazanan trans kadınları semtten söküp attı.

1880'li yıllarda padişah emriyle açılan ilk genelevden bu yana seks işçileri Beyoğlu sokaklarında kendilerine yer buldu. İş adamlarını sollayıp vergi rekortmeni olan genelevi patroniçesi Matild Manukyan'ın buralarda onlarca evi olmuş, hatta Beyoğlu'nun bu sokakları Kemal Tahir'in romanlarından Attila İlhan ve Ümit Yaşar Oğuzcan'ın şiirlerine kadar kentin görünmeyen bir yüzü olarak edebiyata da sızmıştı.

İlçede 1990'ların ortasında başlayan kentsel dönüşüm, 2000'lerde etkisini artırdı, Tarlabası 360 gibi projeler, kentsel soylulaştırma ve dönüşüm çalışmaları trans kadınları giderek yalnızlaştırdı. 2013'teki Gezi Olayları ve ardından yaşanan süreç Beyoğlu Belediyesi'nin de bu yönde kararlar almasına neden oldu. Öyle ki eski Beyoğlu belediye başkanı Ali Haydar Yıldız, Zürafa sokaktaki genelevlerin yıkılarak buranın Beyoğlu Kültür Yolu projesinin bir parçası olmasını istediğini açıkladı. Belediye belli periyotlarla ve genel olarak aynı gerekçelerle bu sokakları boşaltmaya başladı.

2020 pandemi döneminde sıra Küçük Bayram Sokak'a da geldi. 1979'dan bu yana aynı sokakta yaşayan trans kadınlar, 2022'den beri belirli aralıklarla sokağa alınmama gibi yaptırımlarla karşı karşıya kalıyor. 28 Şubat'ta gelen tebligat sonrası sokak, 4 Mart'ta 3 ay süreyle kapatıldı.

"Biz bu binaya sığındık"

Sokakta mühürlenene binalardan birinde yaşayan Buse Kılıçkaya, ellerine tebligat ulaşır ulaşmaz dört gün içinde yaşadıkları konutu boşaltmak zorunda kaldıklarını anlattı. Kılıçkaya'nın aktardığına göre yetkililer bu apartmanlarda yaşadıklarına inanmamış ve onlara kalıyormuş gibi yaptıklarını söylemiş. Boşaltmalara gerekçe olarak esnafın ve sokakta yaşayan diğer sakinlerin çektiği fotoğraflar gösterilmiş. Kılıçkaya, evlerin penceresin-

Mühürlenene binalarda yaşayanlar sokağın Beyoğlu için simgesel bir hafıza mekanı olduğunu söylüyor.

den kafalarını uzatmalarının bile sokağı mühürlenmek için bir bahane olabileceğini söylüyor: "Son iki yıldır rutin olarak her üç ayda bir kapanma kararı geliyor, sonrasında da sokağımız kapatılıyor. Nereye gideceğimizi ve kalacağımız yerin kirasını nasıl ödeyeceğimizi düşünmeye başlıyoruz. Aslında kiraların bu kadar yüksek olduğu bir dönemde biz bir binanın içine sığındık ve burada yaşıyoruz. Kapatılma sonrası tüm bunlarla baş etmek zorunda kaldık."

"Bu sokak bizim hafıza mekânımız"

Sokağın açılması için idare mahkemesine başvurduklarını söyleyen Kılıçkaya, apartmanlarda sadece seks işçilerinin yaşadığına dair bir algı oluşturulduğunu söylüyor. Ama bu binalarda 80 yaşında kadınların ve gidecek başka yeri olmayan insanların kaldığını belirtiyor:

"Beyoğlu'nda veya Türkiye'nin herhangi bir yerinde bir seks işçisinin evine kapama kararı geldiğinde bütün bir bina nasıl kapatılmazsa bu binanın da kapatılmaması gerektiğini anlatmaya çalıştık. Bir apartmanın tamamen kapatılmasının ciddi bir barınma hakkı ihlali ol-

duğunu söyledik. Bu sokak aynı zamanda bizim hafıza mekânımız. 1979'dan beri trans kadınlar burada yaşıyor, anılarını biriktiriyor, kahaahalarını bu sokakta atıyor, acılarını yine birlikte burada yaşıyor. Bugüne kadar zaten birçok şeyi atlatmış olan bu insanlar bir taraftan da böyle bir dönemde bunları yaşadılar. Zaten LGBTİ+'lara yönelik bir nefret politikası varken sokağa atılmamız ve sokakta yaşamaya mecbur bırakılmamız aslında bizi nefret cinayetleri için bir hedefe dönüştürdü."

Martta kapatılan sokak, idare mahkemesinin kararına gerek kalmadan üç aylık sürenin dolmasının ardından açılmış. Kılıçkaya, bu sürede nerede ve nasıl yaşadıklarını ilişkin soruyu şöyle yanıtlıyor:

"Kimimiz otellere yerleşti, kimimiz bir arkadaşının veya ailesinin yanına gitti, bazılarımız da şehir dışına gitti."

Bayram Sokağın Beyoğlu için son bir kale, simgesel bir hafıza mekânı olduğuna işaret eden Kılıçkaya, LGBTİ+'ların en küçük bir kitlesel hareketinde sokağın kapatıldığını söylüyor:

"Bugüne kadar birçok sokakta, gerek Ülker Sokak'ta, gerek Abanoz Sokak'ta veya Meis Sitesi'nde soylulaştırma projeleri yapıldı ve bizler gönderildik. Evlerimizi satmak zorunda kaldık. Yaşadığımız yerlerde halkı galeyana getirdiler. Yapılmak istenen aslında bir yıldırma politikasıydı. Bizlerse yaşadığımızın yerini bir rengi olarak gördük kendimizi ve terk etmemek için maddi manevi her şeyi yapmaya çalıştık. Bu açıdan da bu sokağı son bir kale gibi görmemiz mümkün. Ama burayı da yıkmaya çalışıyorlar işte."

Konu LGBTİ+'lar veya translar olunca hiç kimse ses çıkarmıyor. Bu gerçekten üzücü. Kimsenin sessiz kalmamasını, bu suçlara ortak olmamasını istedik."

LGBT+ aktivistler polisin güvenlik önlemlerini aştı

OĞULCAN ÖZGENÇ

2024 Onur Ayı etkinlikleri bu sene Ankara, İstanbul, İzmir başta olmak üzere Türkiye'nin çeşitli noktalarında düzenlendi. LGBTİ+'lar tüm baskılara ve yasaklara rağmen bu sene de alanlardaydı. Polis şiddeti ve yasakların gündemde olduğu Onur Ayı boyunca 23 kişi gözaltına alındı. Geçen sene 241 kişinin gözaltına alındığı Onur Ayı etkinliklerinde bu sene şiddete ve gözaltılarda her ne kadar azalma olsa da bu durum, LGBTİ+ aktivistlerinin taktikleri sayesinde gerçekleşti.

2024'ün ilk Onur Yürüyüşü 9 Haziran'da Eskişehir'de yapıldı. Eskişehir Onur Haftası Komitesi'nin basın açıklaması yapacağı Ulus Anıtı, polis tarafından saatler öncesinde ablukaya alındı. Polis, 4. Eskişehir Onur Yürüyüşü'ne ilişkin herhangi bir yasaklama kararı bildirmeden basın açıklaması yapmak üzere Anıt önünde toplanan LGBTİ+ aktivistlerine saldırdı. 10 kişi gözaltına alındı. Saldırını kayıt altına almak isteyen gazetecilerin de görüntü alması engellendi. 12 Haziran'da Ankara ve 20 Haziran'da İstanbul Onur Yürüyüşü de polisin olağanüstü önlemleriyle başladı. Kitlesel bir yürüyüşün gerçekleşmediği 20 Haziran'da Okmeydanı Köprüsü'ne ve Mecidiyeköy metrosu durağına trans bayrakları astı. Şehrin farklı yerlerinde basın açıklaması okundu. Trans Onur Yürüyüşü'n-

de gözaltına alınan 2 kişi hakkında dava açıldı.

İzmir ve Antalya etkinlikleri de polis baskısı altında gerçekleşti. Tüm bu manzarada; 2024 Onur Ayı etkinlikleri boyunca 23 kişi gözaltına alındı.

Geçen sene, Onur Ayı boyunca 241 kişinin gözaltına alındığını belirten ILGA Avrupa, Türkiye'deki 2024 Onur Ayı etkinliklerine ilişkin değerlendirmesinde LGBTİ+'lara yönelik yasakların ve polis baskısının devam ettiğini belirtti. Yayınlanan bilgilendirme notunda, Türkiye'deki LGBTİ+ aktivistlerinin polis baskısından ve yasaklardan kaçınmak için yeni taktikler geliştirdiği belirtildi.

Kaos GL Derneği'nden İnsan Hakları Uzmanı Defne Güzel, 2024 Onur Ayı'nı MLSA'ya değerlendirdi. 2024 Onur Ayı'nda sokakların valilikler tarafından kapatılarak seyahat hakkının engellendiğini belirten Güzel, "Kolluk tabiri caizse ara sokaklarda LGBTİ+ avına çıktı ve insanları dış görünüşlerine göre keyfi bir biçimde gözaltına aldı. Gözaltı sayısının geçen seneye göre azalmasının LGBTİ+ aktivistlerinin mücadelesi ile bağlantılı olduğuna dikkat çekerek "aktivistlerinin direngenliğine ve kıvrak zekasına şahit olduk. LGBTİ+'lar şehrin her yerindeydi. Bazen de beklenmeyen bir anda beklenen bir yerden değil başka bir muhitten çıktı. Yasaklara rağmen etkinliklerini gerçekleştirdi" diye konuştu.

Süperlig aların veriyor!

UYGAR ULUSAN

Trendyol Süper Lig kulüpleri, uzun zamandır ciddi ekonomik zorluklarla karşı karşıya. Bir tarafta milyonlarca dolarlık borç yüküne rağmen pahalı transferler yapan üç büyükler, diğer tarafta transfer yasağı nedeniyle kadro kurmakta zorlanan takımlar... Ortak noktaları, yüksek enflasyon nedeniyle önemli gelir kayıplarına uğramaları ve büyük bir borç batağı altında ezilmeleri. Havuz gelirlerinin kurdan etkilenmesi, ekonomide yaşanan diğer olumsuzluklar, ligdeki gelir-gider dengesini ve rekabeti tamamen ortadan kaldırdı.

Büyük borçlarla karşı karşıya kalan futbol kulüplerinin en büyük gelir kalemi yayın hakları. 31 Mayıs 2023'te Kamuoyu Aydınlatma Platformu'nun (KAP) yayımladığı rapora göre, dört büyük kulübün toplam borcu 23 milyar 340 milyon TL. Yine aynı rapora göre, 7 milyar 53 milyon lira borca sahip olan Galatasaray Futbol Kulübü, 2023-2024 sezonunda yayın havuzu gelirlerinden 7 milyon 700 bin euro, güncel kur ile yalnızca 293 milyon 893 bin 292 TL kazanabildi.

Lig'in transfer bilançosuna baktığımız zaman, son 5 yıllık transfer bilançosundaki zarar 165 milyon TL'ye kadar çıkmış durumda. Listede başı çeken Beşiktaş, 68 milyon 330 bin euro, Trabzonspor 51 milyon 580 bin euro, Galatasaray 45 milyon 580 bin euro, Fenerbahçe ise 41 milyon 380 bin euro ile dört büyükler arasında son 5 yılda en az zarar eden kulüp oldu.

Son 5 yılda transfer gelir-giderlerinden kâr eden takımların başında, 15 milyon 4 bin euro ile Alanyaspor geliyor. Alanyaspor'u izleyen Antalyaspor, 14 milyon 250 bin Euro ile listede ikinci; Hatayspor ise 10 milyon 980 bin euro ile listede üçüncü sırada yer alıyor.

Transfermarkt'ın verilerine göre, 2014/2015-2024/2025 sezonları arasındaki gelir-gider tablosunda en fazla gelir elde eden kulüp, 245 milyon 670 bin euro ile Fenerbahçe oldu. Dört büyük kulüp arasında en az gelir elde eden kulüp olan Trabzonspor ise 102 milyon 790 bin euro gelir elde etti. Hem en fazla gelir elde eden hem de en fazla harcama yapan Fenerbahçe, listede 64 milyon 160 bin euro zarar ile üçüncü sırada. Son 10 yıl içerisinde 283 milyon 100 bin euro gideri olan Galatasaray, 218 milyon 130 bin euro gelir elde ederek toplamda 64 milyon 970 bin euro zarar etti.

Futbol kulüplerinin son 10 yıldaki gelir ve giderleri

Kulüpler	Gelir (bin euro)	Gider (bin euro)
1 Fenerbahçe	245.670	309.680
2 Galatasaray	218.130	283.100
3 Beşiktaş	111.700	169.210
4 Trabzonspor	102.790	165.770
5 Başakşehir	50.670	55.240
Bursaspor	50.360	22.760
Kasımpaşa	40.100	20.430

Elde ettikleri gelirin büyük bir kısmını TL bazında kazanan kulüpler, harcamalarını döviz bazında yapıyor. Kur farkı yüzünden zarara uğrayan futbol kulüplerinin gelirleri, yabancı para bazında geriye düştü. 2015/2016 sezonunda kulüplerin havuz gelirlerinden elde ettiği miktar, o günkü kur karşılığına göre 294 milyon 291 bin dolarken, 2022/2023 sezonunda havuz gelirleri dolar karşılığı yüzde 52,72 düşerek 122 milyon 816 bin dolara geriledi. Fenerbahçe Başkanı Ali Koç, gelir ve gider dengesini, anlatırken "Bugün yayın gelirlerinin 500 milyondan 96 milyona düşmesi, vergilerin yüzde 15'ten 40'a çıkması, dövizin ve faizlerin geldiği nokta ve pandemi kulüplerin sorumluluğunda konular değil. Sürdürülemez bir ekonomi haline gelmiştir" dedi. Ancak üç büyükler milyon dolarlık transferleri sürdürüyor. Buna karşılık Adanademirspor, Samsunspor gibi kulüpler transfer yasağı nedeniyle sezonatransfer yapamadan başladı. Ligin ilk maçlarında bu nedenle Adanademirspor'un kalesini 15 yaşındaki bir kaleci korudu. Tablo, kulüpler için geleceğin karanlık olduğunu gösteriyor.

AMEDSPOR

Bir varoluş hikâyesi

RECEP KARADOĞAN

"Bir insanı nereden yaralarsanız kimliği orası olur" der Milan Kundera. Amedspor'un hikayesi Kundera'nın bu tespitini doğrularcasına duruyor.

1972'de kurulan ve 28 Ekim 2014'te Amedspor'a dönüşene kadar altı defa isim değiştiren kulüp, bu sezon 1'inci lige yükseldi ve hedefi Süper Lig'e çıkmak. Bu amaçla kulüp, Türkiye A Milli Takımı'nı da çalıştıran tecrübeli isim Ersun Yanal'la anlaştı. Yanal haricinde kadrosunu yabancı ve yerli oyuncularla zenginleştirdi. Sahası bir türlü oynamaya müsait hale getirilemeyen Amedspor, sezona henüz istediği gibi başlayamasa da iddiasını sürdürüyor.

Amedspor, 2014'ün sonunda, çözüm sürecinin bittiği dönemde kuruldu. Diyarbakırspor'un borçları nedeniyle alt liglere düştüğü bir dönemde, Diyarbakır Büyükşehir Belediyespor'un ismi Amedspor olarak değiştirildi. Ancak bu değişik kulübün zor günler yaşamasına yol açtı.

Amedspor, ismi nedeniyle büyük zorluklar yaşadı. Çok sayıda saldırıya uğradı, federasyonun koyduğu taraftar yasakları nedeniyle birçok maçta destekten mahrum bırakıldı. Bursaspor başta olmak üzere birçok deplasman maçında, tribünlerde faili meçhul cinayetlerin simgesi "Beyaz Toros" ve JİTEM tetikçisi Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'ın posterleri açıldı. Ancak bu tartışmalar, Amedspor'un başarısıyla geride bırakıldı. Amedspor'a verilen destek de her geçen gün arttı.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin "Amed diye bir yer yoktur, Amedspor diye bir takım da yoktur" açıklaması da bu döneme denk geldi. Birkaç sene öncesine kadar varlığı pek bilinmeyen, maçlarını yüz kişinin bile izlemediği Amedspor, taraftarın da büyük desteğiyle şampiyon olarak 1. lige çıktı. Bugün milyonların takip ettiği Amedspor'un TRT'de yayınlanan maçları reyting rekorları kırıyor.

Amedspor Başkanı Aziz Elaldı da yok sayılma ve varlığını kabul ettirme denkleminde vurgu yaptı. "Varlığı bile kabul edilmeyen bir takımı, gittiği her noktada her zaman ırkçılığa, faşizme uğrayan bir kulübü şampiyon yapmak çok zordur" diyen Elaldı, mücadelenin sadece sahayla sınırlı olmadığını söyledi.